צִוִּיתָךְ יֵעָשׂוּ: פ לב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה לֵּאמֹר: לג וְאַתָּה דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַךְ אֶת־שַׁבְּתֹתַי

פִּקֻּדָתְךָ יַעֲבֹדוּן: לב וַאֲמַר יְיָ
לְמֹשֶׁה לְמֵימָר: לג וְאַתְּ מַלֵּל עִם
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר בְּרַם יָת יוֹמֵי

### לקט בהיר

יג) פי' הכתוב אמר ג' דברים שמן המשחה וקטורת, ונהכרת מה שאמר אח"כ לקודש אינו אב על שמן המשחה רק על קטורת, כי מדאמר לַקודש בפת"ח הידועה פירושו כאילו אמר להקודש כלומר לצורך מה שהוא קודש כבר, ואין פירושו לעשותו קודש, שא"כ היה לו לנקוד לְקֹדֶשׁ, ושמן המשחה נעשה גם להכהנים ולדברים שעדיין אינם קודש, זה נהכרת שפירושו לצורך ההיכל והמקדש שהוא קודש

(ג"א): יד) פשוט הוא שחיבת „דבר" לנוכח הוא ופירושו אתה דבר, וגם רש"י לתרגם, גם יהיה מתורץ בזה הסמיכות של פרשת שבת לכאן ובפרט שכבר שמענוהו בעשרת הדברות וכפ' משפטים, אבל תוך מזה כוונה עמוקה לרבינו במאמרו זה, לעשות הקדמה למאמרו הסמוך ולתרץ קו' המפרשים עליו וברא"שם הרמב"ן ז"ל (ב"ב), וזה מה שאמר במתק לשונו אל יקל בעיניך וכו' עיי"ש: טו) פי' הגם שעל פי ההלכה אין מקום לדחות את השבת, שהלא שבת עשה ולא מעשה היא ומלאכת המשכן רק עשה, אעפ"כ מאמר שדבר גדול וגשגב הוא שנכסוף ונכספתה גם כלתה נפשכם לראות שכיתי שוכן בתוככם, גם צויתי אתכם לעשות לצרכי נוה קודש, וכדי שיהא לכם כפרה על מעשה עגל, לזה תהיה

### אור החיים

**יב. ויאמר** כ' וגו'. צריך לדעת למה שינה לומר כאן ויאמר, וראיתי במכילתא שאמרו ויאמר כ' אל משה לאמר לא על ידי מלאך ולא על ידי שליח, וצריך לדעת מה נשתנה פסוק זה לדרוש בו כן ויותר היה נכון לומר הדברים בוידבר האמור ראשון בתורה, ואולי שהרגישו מקושיתינו[יא] ואמרו כי ויאמר לשון מעלה על דרך אומרו (ישעי' ג') אמרו לצדיק כי טוב ומה היא המעלה שאמר כ' אליו בלא אמצעי, ובסמוך יתבאר הטעם באופן אחר:

**יג. ואתה** דבר וגו'. צריך לדעת אומרו ואתה[יב] מה שאינו רגיל לומר בשאר מצות, גם תוספת וא"ו, עוד למה כפל לומר דבר אל בני ישראל לאמר, והגם שפירשתי בתחלת פרשת תרומה כי צריך לומר דבר ולא תספיק לאמר לבד, כאן הוסיף לומר תיבת לאמר פ"ב מלבד לאמר ראשונה, עוד צריך לדעת אומרו אך, ואומרו שבתותי לשון רבים[יג], ורבותינו ז"ל דרשו בפרק כלל גדול (ס"ט.) שבת ליתן שמירה אחת לשבתות הרבה[יד]) יע"ש, ובמקום אחר (מכילתא) דרשו שבתותי להביא דברים שהם משום שבות, ונראה לפרש הכתוב וקודם נעמוד על כוונת חיבת אך את שבתותי ונעלה דרך שם להשכיל אומרו ואתה ותוספת לאמר, ויתבאר על פי מה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת קכ"ט.) שמחללים את השבת לצורכי חולה שיש בו סכנה ולכל פקוח נפש וכדומה, והוא מה שרמז באומרו אך את שבתותי פירוש יש מליאות שאין לך לשמור שבת, ודקדק באומרו את שבתותי[יג] לכלול כל הנקרא שבת בין שבת בראשית בין יום הכיפורים בין שאר מועדות למלאכות האסורות

### אור בהיר

פח) שהכתוב שינה לומר ויאמר, ומזה יצא להם לדרוש, ודוקא כאן שנאמר ויאמר ה' אל משה לאמר, אבל לא במקום שלא נאמר תיבת לאמר, כגון ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה וכדומה שלא ניכר השינוי. או משום שעיקר הדרוש הוא שיש בכתוב ב' פעמים אמירה. פט) הלא תיבת דבר לבדו פירושו אתה דבר. ע) והוא כעין סתירה לאומרו אך, שהוא מיעוט. עא) פירוש חטאת אחד על העלם אחד. הגם שעשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה. עב) תיבת את ריבוי הוא, וגם לשון רבים.



R. Simon

1

תִּשְׁמֹרוּ כִּי אוֹת הִוא בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם
לְדֹרֹתֵיכֶם לָדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה

שַׁבְּיָא דִי לִי תִּטְרוּן אֲרֵי אָת הִיא
בֵּין מֵימְרִי וּבֵינֵיכוֹן לְדָרֵיכוֹן

### רש"י

כל אכין ורקין מטוטין[טו], למעט שבת ממלאכת המשכן: **כי אות היא ביני וביניכם.** אות גדולה היא בינינו שבחרתי בכם בהתחילי לכם את (השבת שהיא) יום מנוחתי למנוחה[טז]: **לדעת.** כאומות בה

### לקט בהיר

האהבה מקלקלת את השורה, חה מה שאמר במאמר הקודם אל יקל בעיניך, פי' ממתק הענין תהיה מצות שבת קל לגבה (ב"ב), ובמכילתא פ' ויקהל אמרו מז"ל שסד"א נלמוד מעבודה שדומה שבת, כמו כן יהיה מכשירי עבודה כגון לבנות מזבח דומה אותה: טז) אין זה מה שאמרו חז"ל

אכין ורקין מיטוטים הם, ולא נמצא דרוש זה בדברי חז"ל (הם דרשו אדרבה למעט שבת ולחללו במקום סכנה), אלא כוונתו לפרש פשוטו של מקרא, כי במקומות רבים מצינו כענין זה שהכתוב אמר דבר ובאופן אחד רצונו לשללו ולבטל אותו הוציא כוונתו בלשון אך, ואין זה דרוש ולא עמדו בו חז"ל ולא אמרו בו מידי, כגון כפ' במדבר אמר שימנה את שבטי ישראל וגמר אומר אך את מטה לוי לא תפקוד, וכגון המלאך אמר לבלעם לך אתם ואך את הדבר אשר אדבר אליך וכו' וכתיב כזה, ורבותינו ז"ל ביאתא אמרו למעט את השבת במקום סכנה זו דרך דרש, לפי שלא נזכר כאן מלאכת המשכן שעליו יחזור פיבת אך, אבל רש"י שעבודתו ומטרתו לפרש ע"פ פשוטו הקדיש ואמר שחיבת ואתה מדבר במלאכת המשכן ועל זה קאי חיבת אך למעט בו (ג"א), וא"ת אמר שיש לנו הסמיכות וגם חיבת ואתה הרי ידענו ששבת לא נדחה ולמה עוד חיבת אך, יש לומר שהיינו אומרים שבת הכתוב לומר שבשאר דברים שאינם מלאכת המשכן בחיסורו עומד ועל זה בא הסמיכות שלא נאמר כיון דאידחי אידחי, אבל מלאכת המשכן אה"נ שמותר, לזה בא אך למעט אפילו מלאכת המשכן (ד"ד), עוד י"ל כי בלא אך היינו אומרים דוקא על ידי נכור אסור מלאכת המשכן כגון הוצאה והבערה שהוא מלאכת פומני, אבל האומנין יכולים לעשות מלאכתן שהוא כמו העבודה המותרת בבית המקדש תמידין ומוספין והמנורה וכו' (מהרי"א): יז) תיקון בזה מה שהתחיל הכתוב בלשון רבים שבתותי וסיים בלשון יחיד כי אות „היא" ולא אמר אותם הם, לזה אמר שחיבת היא מחר אל חיבת תשמורו כלומר אל המנותה, שמה שתשבתו ביום מנותתי וביום שמחתי זה הוא אות ביני וביניכם שבחרתי בכם, כי המלך בוחר לשמות דוקא עם אהובו (סה"ז), עוד ר"ל בזה שכוונת הכתוב לתת טעם למה בחמת נדחה עבודה גדולה כזה שהיא מלאכת המשכן בפני שבת, לזה אמר אות „גדולה" היא, שאל תתשוב ששמירת שבת היא רק גזירת המלך בחשר הוא שבת בו, לא כן הוא, אלא היא תקור וגורם להשראת שכינתו בתוכינו בכלל, כי הלא היא האות שבחר בנו בכלל, ובלא שבת אין השראת שכינה ואין צורך לבנין בית המקדש (צל"ד):

### אור החיים

בהם, גם לרבות אפילו שבת אחר שבת אם עדיין הוא מסוכן לא יאמר אדם כבר חללתי עליו שבת אחת אלא הרי הוא בהיתר עד שילא מהסכנה. עוד נתכוון לרמוז[יז]) ענין אחד שהעלו רבותינו ז"ל (יומא פ"ד:) (האחרונים) והוא שאם אמדוהו לחולה שיש בו סכנה שצריך לעשות לו רפואה ידועה שיש בה מלאכת שבת ח' ימים אין אומרים שלא לחלל אלא שבת אחת[יח]) אלא יעשה מיד אף על פי שמחללין ב' שבתות ע"כ, והוא אומרו אך את שבתותי. עוד ירמוז באומרו את שבתותי לתת טעם למיעוט למה אני אומר לך שתחלל שבת על החולה אין זה קרוי חילול אדרבה זה קרוי שמירת שבת חלל עליו שבת אחד כדי שישמור שבתות הרבה, ושיעור הכתוב כפי זה הוא על זה הדרך שמרו שבתות הרבה על ידי שתעשה מיעוט שמירה בהם ומליאות הדבר הוא לחלל שבת על החולה שבזה אתה מחלל שבת אחד לשמור שבתות הרבה, ואין אומרים בזה אין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברך, כי דוקא בעובר עבירה ומחלל שבת בידו כאותה שאמרו (שבת ד'.) הדביק פת בתנור שחלל שבת וחייב

### אור בהיר

עג) בלשון רבים שאמר. עד) ויתחיל הרפואה ממוצאי שבת.

## אור החיים

מיתה[עה]) על זה אין אומרים לו חטא כו' אבל אולה אמרה תורה חלל אפילו דוד מלך ישראל אם יזדמן הדבר לידו יחלל והנמנע מהדבר אין זה אלא מזלזל במצות האל ח"ו, וגמר אומר כי אות היא ביני וביניכם[עו]) פירוש ואם כן אם אין שומר אין שבת, ואומרו לדעת כאן נתחכם ה' להודיע שקדושת נפש ישראל גדולה מקדושת שבת שזה נדחה מפני זה ודבר פשוט הוא שהקטן הוא הנדחה מפני הגדול[עז]), והוא אומרו לדעת פירוש זה אחה יודע כי אני ה' מקדשכם יתגדל ויתקדש שמו יתברך. ורש"י ז"ל פירש אך למעט מלאכת המשכן שלא תהיה בשבת, ודבריו אמת אלא שמשמעות המיעוט הוא בשבת לא חוץ ממנו[עח]), גם מנין יעלה על הדעת שיעשו מלאכת המשכן בשבת שילרך למעט, ואין כוונתינו בפירוש זה להקשות ולהשיג על הפירושים ובפרט דברי רש"י המקודשים, ואלו ואלו דברי אלהים חיים. ולדרכנו נשכיל לדעת כוונת ה' באומרו ואתה דבר וגו' שהכוונה היא לגד שרמז ה' מיעוט אחד בשמירת שבת ומיעוט זה לא נודע מעשהו מה יגיד ואל משה אמר בעל פה תבונתו ולא בכתב מפרש כי תורתינו שתתעלה דבריה מזוקקים ואותיותיה ספורות וכל אות ואות מגדת הלכות ונפלאות כאשר יסד בה האדון בחכמה רבה בשבעים פנים וארבעה אופנים ול"א נתיבות וכל נתיב בכמה שבילין, ולא ולמד מאמרם ז"ל (במד"ר י"ט) בפסוק (מ"א ה') שלשת אלפים וגו' והכל במקרא מועט, אלא שים לך לדעת שיש דרשות ודקדוקים בתורה שהם חובת כל אדם נברא להכירם והם דברים שיש בהם הלכות ויש שאין בהם חובת כל אדם, ואל יקחך לבך לדבר לפני האלהים למה יעשה כה לעבדיו להעלים מהם תעלומות חכמה ולא הודיע כל דבר בכתב מפרש, הנה תשובתך לנוכח עיניך כי הם דברים שלא יכילם ספר, ולא ולמד מאמר קדמונינו (שהש"ר פ' לריח שמנך) שהיו אומרים אם יהיו הרקיעים גוילים כו' אינו מספיק לכתוב מה שלמד מרבו ולא חסר ממנו טפר מהיס וכן תלמידו אמר עליו, והכל רמוז יותר במקרא גדול אדונינו ורב תבונות אשר כתב מקרא מועט ובו השמיע מה שאין כח בנבראים לכתוב מיום ברא אלהים אדם על הארץ עד סוף כל הדורות והכל נמסר למשה בסיני, ולזה לגד שאמר בכתב מיעוט בשמירת שבת ובעל פה נאמר למשה כוונת המיעוט והיא תורה שבעל פה לזה נזה ה' למשה לומר לישראל כוונת הדברים אשר הודיעו ולהשמיעם לכל עם ישראל כי דבר זה הוא חובה להשמיע לכל, והוא אומרו ואתה פירוש מלבד המכתב חוסיף אתה לדבר להם בעל פה כוונת המאמר הסתום שהוא מה שמעטיר בשמירת השבתות. וזה הוא אומרו דבר אל בני ישראל לאמר פירוש דבר להם כוונת המאמר מה שפירשתי לך בו כי המאמר עצמו כבר אמר לאמר ולא בא אלא על אמירת הפירוש הנאמר לו בעל פה כנזכר כי הוא זה מהדברים שהם חובת אדם לשמוע, ועל פי דרך זה יש לנו להתהלך בתורתות חיים בכל התורה אשר יאמר הכתוב לאמר ואחר לומר דבר אל בני ישראל אחת לדברים שבכתב ואחת לדברים שבעל פה הצריכין להלכות אשר יעשה אותם האדם, והגם שפירשנו באופן אחר אלו ואלו דברי אלהים חיים. עוד נראה לפרש אומרו ואתה וגו' על דרך מה שאמרו במסכת שבת (י:) בפסוק לדעת כי אני ה' וגו' שאמר הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בביתי גנזי וכו' מכאן שהנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו[עט]), והטעם כדי להחזיק לו טובה ותיות והקשו מקירון פני משה ואמרו כי של משה עבידא לאגלויי וכו' ע"כ, והוא אומרו ואתה דבר פירוש לא תקח שיעור מעצמך כשתגלה לך מתנת קרנות הוד ולא הודעתיך תאמר כן הדברים במתנת שבת שאני נותן לישראל ולא

## אור בהיר

**עה)** שנתן הפה לאנור במזיד, אין אומרים לחבירו לעשות בשבילו אפילו איסור דרבנן כרדיית הפת. **עו)** וזה מעשה לפתור, שאמר לחלל את השבת, ואמר על זה הטעם כי אות הוא בתמיה. **עז)** ואפשר שזה כוונת המחבר ז"ל מה שאמר בסוף פסוק הקודש ובסמוך יתבאר הטעם וכו', שעל כן אמר כאן ויאמר ה' שבת הכתוב לרומם אותנו יותר מקדושת שבת. **עח)** פירוש המיעוט אינו במלאכת המשכן, ולפי דעתו ז"ל שם היה לו להיות. **עט)** ודוקא במתנה שנותן לו ע"י אחרים שאין המקבל מחבייב, אבל הנותן



(2)

לְמַרְע אֲרֵי אֲנָא יְיָ מְקַדְּשְׁכוֹן: ד וְתִטְּרוּן יָת שַׁבְּתָא אֲרֵי קוּדְשָׁא הִיא לְכוֹן מְחַלְּלֵנַהּ אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל אֲרֵי כָּל דְּיַעְבַּד בַּהּ כָּל־הָעֹשֶׂה בָהּ מְלָאכָה וְנִכְרְתָה

מְקַדִּשְׁכֶם: ד וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הִוא לָכֶם מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת כִּי

### רש"י

כי אני ה' מקדשכם[יח]): (יד) מות יומת. אם יש עדים[יט]) והתראה (מכילתא): ונכרתה. בלא התראה[כ]) (פסח): מחלליה. הנוהג בה חול* (בא) בקדושתה:

* מנהג ביום ואחול.

שינוי נוסחאות

פשוטו, ובפסוק שביחזקאל (כ' י"ב) נהכרח לפרש פשוטו עיי"ש (סה"ז): יח) ורמיתי שלא בא בתורה בחייבי מיתות ב"ד יומת בנבד, אבל מות יומת נאמר בכולן (רמב"ן), ועשה יש בדבר, שהכפל מות יומת פירושו אדם זה שהוא בן מות לשמים יומת על ידכם, לא כן במקום דכתיב יומת בנבד (אהה"ח), וא"כ כאן דכתיב מות יומת הרי הוא מיתת ב"ד, ווז דוקא בעדים והתראה, וממילא נשמע שמה שאמר שכתוב הוא בלא עדים והתראה: כ) וכן בלא עדים חייב כרת, ולא מצריך הכתוב עדים רק לברר האמת לפני ב"ד של בני אדם, אבל קמי שמיא גליא אם היה שוגג או מזיד (בח"ר), וכן הוא במכילתא וז"ל: המזיד ביום לבין עצמו מנין ת"ל ונכרתה להביא המזיד ביום לבין עצמו עכ"ל: כא) פי' הגם שלשון זה נאמר מן הסתם על בזיון, כגון בפ' אמור אבל בת כהן שזינתה את אביה היא מתלגת, אבל פי' התיבה היא מלשון חול וחולין, וכמה שעשה מלאכה הרי עשה חול מקדושתה וחללה, והה אמת שהעושה מלאכה בשבת בשאט נפש הרי זה מחלל שם שמים, והא לך לשון הרמב"ם פ"ה מה' יסודה"ת כל העובר מדעתו בלא אונס על אחת מכל מצות האמורות בתורה וכו' הרי זה מחלל את השם וכו' ואם עבר בעשרה מישראל הרי זה מילל את השם ברבים עכ"ל, עם כל זאת אין כוונת הכתוב כאן על זה, מפני ב' טעמים, חדא מה נשתנה שבת הלא כן הוא בכל המצות, והשנית שאמר מחלליה פי' את השבת מילל ואין המדובר מחילול ה', ובזה יש לתת טוב טעם למה שיבה רבינו את הסדר לפרש קודם מות יומת גם ונכרתה ורק אח"כ מפרש מיתת מחלליה הקודם נקרא, משום שבלא זה היינו אומרים מכח הסתירה של מות יומת ונכרתה שמן הסתם חייב כרת ואם כיבה ומילל את השבת כגון בפומבי ובפרהסיא דוקא אז מות יומת, לזה מייבב רבינו קודם הסתירה שזו בעדים והתראה וזו בלא התראה, וא"כ בהכרח פי' מחלליה שעשה בה מלאכה כמנהג חול (ב"ב):

## אור החיים

תגלה לא כן הוא אלא דבר וגו' ולא תקח המשפט ממך, והטעם הוא שאתה עתיד לדעת אבל ישראל לא עבידי לאגלויי שידעו שיש להם. ואומרו אות הוא פירוש ואל תאמר והלא גם שבת עבידי לאגלויי וידעו מעצמן שיש להם בו מנוחה ועונג גם התכונות לגוף לבל יחלה מיגיעות הטרדה וכמה פרטי הטוביות, לזה אמר כי אות הוא פירוש כל המנוחה והעונג הנרגש לישראל ביום שבת אינו אלא אות היא ביני וגו' פירוש סימן לטובה הגנוזה[פ]) והיא בחיות עולם שכולו שבת והוא מושלל ההשגה זולת על ידי מצות שבת והיא נשמה יתירה הבאה ממנו והבן כי הוא סוד עתיק, ואם כן לא עבידי לאגלויי לזה דבר וגו' לדעת וגו' כי לריך להודיע מעלת המתנה לאחזוקי עליה טובה ולברך לנותן ברוך הוא אשר מקדשם בקדושת שבת להשיג האושר המופלא והמופלא:

**יד. ושמרתם** את השבת. צריך לדעת למה חזר לצוות על שמירת שבת ולחת טעם חדש כי קודם, ונראה כי לפי שקדם להחיר חילול שבת לחולה כמו שפירשנו בפסוק שלפני זה וחש שיטעה הטועה כי לגבי חולה זה נעשה שבת חול ויש לחללו אפילו לפרטי הרפואה

## אור בהיר

לדקה שהמקבל מחבייב ממן בסתר יכפה אף (תוס'). **פ)** פירוש מטותה בשמיה שאתם נותים בה הוא רק אות ופועל דמיוני על

יח) פי' מקדש אתכם דוקא ולא האומות, וזה נתברר ומתודע ע"י שמירת שבת וכנ"ל. וחז"ל בשבת י': שדרשו מכאן הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו, אין סתירה, כי המיתה מובל הכל לדעת כל מי שצריך לדעת, וזה שבכאן הוא יט) ורמיתי שלא בא בתורה בחייבי מיתות ב"ד כ) וכן בלא עדים חייב כרת, ולא אם היה שוגג או מזיד (בח"ר), וכן הוא כא) פי' הגם שלשון זה נאמר מן הסתם על בזיון, אבל פי' התיבה היא מלשון חול וחולין, אם שאט נפש הרי זה מחלל שם שמים, ובזה יש לתת טוב טעם למה שיבה רבינו את הסדר לפרש קודם מות יומת גם ונכרתה ורק אח"כ מפרש מיתת מחלליה הקודם נקרא, משום שבלא זה היינו אומרים מכח הסתירה של מות יומת ונכרתה שמן הסתם חייב כרת ואם כיבה ומילל את השבת כגון בפומבי ובפרהסיא דוקא אז מות יומת, לזה מייבב רבינו קודם הסתירה שזו בעדים והתראה וזו בלא התראה, וא"כ בהכרח פי' מחלליה שעשה בה מלאכה כמנהג חול (ב"ב):

### אור החיים

שאין בהם פקוח נפש תלמוד לומר ושמרתם את השבת כי קודש הוא פירוש בקדושתה עומדת לכל שאר הפרטים שאין בהם פקוח נפש. עוד יתבאר על פי מה שאמרו ז"ל (מנחות ס"ד.) אמדוהו לב' גרוגרות וכו' והיו ב' עוקצין אחד יש בו ב' גרוגרות ואחד יש בו ג' לא יכרתו אלא עוקץ שיש בו ב' ולא שיש בו ג' ע"כ, והנה בבחינת המעשה אשר יעשה האדם אחד הוא בין אם יכרות בעל ב' או בעל ג' אבל בערך מעשה הנעשה בשבת[פא]) ישתנה היות כריתת ב' לכריתת ג', והוא אומרו ושמרתם את השבת[פב]) פירוש שלא יהיה נעשה בה דבר מלאכה שאין צורך בו לאותו חולה כי קודש הוא תלה הדבר בשבת ואם כן כשיכרתו עוקץ שיש בו ג' ואינו צריך אלא לב' ונמצאת שבת מחוללת בערך הג' וזה הוא חילול קדושתה כי גם בערך חולה זה שיש בו סכנה עומדת שבת בקדושתה:

**מחלליה** מות יומת. אמר מחלליה לשון רבים[פג]) וגמר אומר בלשון יחיד. יתבאר על פי מה שפירשנו כי יש מחלל באופן המזכר שהוחר לכרות עוקץ של ב' תאנים לחולה וכרת בעל ג', ויש שכרת ללא צורך ושניהם נקראים מחללים אבל אינו חייב מיתה אלא אחד מהם אבל הכורת לרפואת מסוכן שכרת במקום של שנים של שלש הואיל ועיקר המלאכה בראשון נעשית אינו בן מות[פד]). ולפי פשט הכתוב ירצה מחלליה בין עושה בפני עדים ואחר ההתראה בין עושה בינו לבין עצמו אחד מהם שהוא העושה בפני עדים והוהרה הוא שימות אבל הב' לא יומת אלא ונכרתה וגו' במשפט אל עליון[פה]). עוד ירצה ע"פ דבריהם ז"ל (שבת ק"ו:) יש באחד על הפתח[פו]) ולא מלאהו ויש בב' ומלאהו השני חייב, והוא אומרו מחלליה פירוש לך שלא היתה מלאכה זו נעשית אלא באמצעות שניים אלו שהרי זולת הראשון לא היה נולד ונמצאו ב' חלוה, והוא אומרו מחלליה מות יומת אחד מהם לבד הוא שחייב. עוד יתבאר על פי מה שאמרו ז"ל (בילה ל"ד.) חב לשונם אחד מביא את האור ואחד מביא את העצים ואחד שופח את הקדירה ואחד מביא את המים מסיק בגמרא שאם מביא האור היה לבסוף הוא חייב וכולם פטורים, והוא אומרו מחלליה אחד מהם הוא שחייב מיתה וכולן פטורין: **מות** יומת. כבר פירשתי בפרשת משפטים (כ"א י"ב) טעם הכפל, כי זה בחיים בן מות הוא לשמים ומרשה ה' התחתונים להמית בן מות זה, ולשלול בן מות אחר שלא יהיה דינו מסור לבריות אלא לשמים, והוא מה שהזכיר בסמוך כל העושה בה מלאכה ונכרתה וגו'[פו]):

**כי** כל העושה. [פז]) פירוש טעם שזכרתי לך לשון יחיד במחלליה לא יתשוב החושב שהמחלל האחר שאינו בעדים וגו' אין לו עונש מיתה כל עיקר אלא הוא כשובר על לאו ועשה של קדושת שבת לא כן הוא אלא כל העושה בה מלאכה ונכרתה הנפש ואפילו בלא עדים והתראה, ומעתה מה שמיעט הכתוב באומרו לשון יחיד אינו אלא לענין עשות משפט בדיני דין של מטה, ולפי מה שפירשתי בפסוק מחלליה כי מה שמיעט הכתוב באומרו לשון יחיד הוא מי שכרת עוקץ שיש בו ג' לחולה שאינו צריך אלא ב' שאפילו היה בהתראה ועדים פטור, הולרך לומר כי כל העושה וגו' שלא

### אור בהיר

לותה מנותה שהיא כמותה ביני וביניכם. **פא)** פירוש תולאה היוצאת ממנו. **פב)** ולא די שתשמרו עצמיכם מן המלאכה. **פג)** ולא אמר מְחַלְּלָה, או מות יומתו. **פד)** בעל הפרדס יוסף המציא כאן בדבריו שפטור מסקילה וחייב כרת, והרבה להקשות מימין ומשמאל, ממ"ש אם פטור מסקילה היכן מצינו כרת בלא סקילה, ואם סובר כהר"ן פ"ב דביצה דדיבור בשיעורין הוא מן התורה ליחייב גם סקילה ע"כ, ואני בער ולא אדע היכן מצא כוחא בדבריו, הלא דברי רבינו ברור מללו אינו בן מות, ואם הוא חייב כרת אין לך בן מות יותר מזה, וגם זאת לא ידעתי היכן מצא בר"ן שחייב סקילה, ומי לא ידע שישנם דבריה רבים אסורים מן התורה ואפי' מלקות אין לוקין עליהם וכ"ש מיתה, והמתבר ז"ל נשמר מפלוגתם הפוסקים ולא אמר רק דבריה ברורים שאינו בן מות, והגם שדרש ורמז איסור זה מן הפסוק בדיבור הקודש, אין ראי', כי דרכו בקודש להעמיס בכתוב אפי' מילי דתסידותא כידוע וכענין שאמרו חז"ל בכתובות דף י' מאי אלמנה וכו' עיי"ש. ועיין עוד בגות פ"ת. **פה)** ולזה גמר אומר כי כל העושה וגו' ונכרתה. **פו)** שנכנס שם בני לבית. **פז)** אפילו לא הרשיתי לכם להמיתו. **פח)** נתינת טעם זה להיכן תוזרת.



(3)

עַבִידָא וְיִשְׁתַּצֵּי אֲנָשָׁא הַהוּא מִגּוֹ עַמֵּה: טו שְׁתָּא יוֹמִין יִתְעֲבַד עַבִידָא וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה שַׁבָּת שַׁבְּתָא קוּדְשָׁא קֳדָם יְיָ כָּל דְּיַעֲבַד עַבִידְתָּא בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא

הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמֶּיהָ: טו שֵׁשֶׁת יָמִים יֵעָשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן קֹדֶשׁ לַיהוָה כָּל־הָעֹשֶׂה מְלָאכָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת מוֹת יוּמָת:

### רש"י

(טו) **שבת שבתון.** מנוחת מרגוע[צב]) ולא מנוחת ערלי: **(שבת שבתון.** לכך כפלו הכתוב לומר שאסור בכל מלאכה אפילו אוכל נפש, וכן יום הכפורים שנאמר בו (ויק' כ"ג ל"ב) שבת שבתון היא לכם אסור בכל מלאכה, אבל יום עוד לא נאמר בו כי אם (שם ל"ט) ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון, אסורים בכל מלאכת עבודה ומותרים במלאכת אוכל נפש:) קדש לה'. שמירת קדושתה

### לקט בהיר

**צב)** פי' מנוחה בכוונת מנוחה ובקביעות, כי יש מנוחה שאינו מכוון אליה אלא בא בהכרח כגון שבלתה המלאכה או שנטוה שלא לעבוד, ומנוחה זו אינה מנוחת מרגוע, שהגם שגופו נח אבל טרדת המתשבה ועמל נפש יש לו, גם יש מנוחה ממתת עייפות כדי לשלוף כח מחדש לצורך מחר ואין הלצון במנוחה עצמה זה מנוחת ערלי, ולזה לנו תורה הק' בכפל שבת שבתון שתהיה השבות בכוונה ובקביעות (בא"י):

### אור החיים

תחשוב במשמעות המיעוט שבא על העושה במזיד בלא עדים בהזהר ואין בו עונש תלמוד לומר כי וגו'[פט]):

**טו. ששת** ימים וגו'. צריך לדעת למה הולרך לצוות עוד לזה, עוד למה אמר יעשה ולא אמר תעשה כסדר שדבר בו פעמים רבות, עוד למה שינה כאן להזכירו בשם יום השביעי ועד עתה לא הזכירו אלא בשם שבת, ועוד רואנו שגמר אומר להזכירו בשינוי השם כל העושה מלאכה ביום השבת, גם לא היה צריך לומר אלא כי כל העושה בו, ואולי שרמז הכתוב כאן מה שאמרו במסכת שבת דף ס"ט תנו רבנן היה מהלך בדרך או במדבר ואינו יודע אימתי שבת מונה ששה ימים ומשמר יום אחד, והעמידוה בש"ס שבכל יום עושה פרנסת אותו יום ואפילו בשבת[צא]), והקשו אם כן במה מנכר ותרלו בקדושת ואבדלתא, וכתבו התוס' שלא יהלך ביום שבת, ונעשה שלא אמר בש"ס מנכר בהליכה משום שאין זה היכר בשבת אי נמי שאפילו ביום שמשמר הולך (עכ"ל), והנה לדרך הראשון יתבאר הכתוב על זה הדרך ששת ימים וגו' הכתוב מדבר במי שהיה במדבר או בים ואינו יודע מה יום מימים ואמר ששת ימים יעשה וגו' פירוש יעשה בהם בחר מלאכה לעשות דבר המוכרח שהוא פרנסת אותו יום, ולזה לא אמר תעשה[צב]) אלא יעשה פירוש יכול הוא לעשות לחיות נפש, וביום השביעי פירוש לחשבונו, שבת שבתון פירוש אינו כפי האמת שבת אלא לענין שבתון כאמור במצות השמיטה דכתיב (ויקרא כ"ה ד') שבת שבתון יהיה לארץ שלא יעשה מלאכה בארץ[צג]) גם ביום השביעי לחשבונו יעשה בו שביתה שלא תהיה בו הליכה, ואומרו קודש לה' שלריך לקדשו בקידוש והבדלה כאילו הוא יום שבת. ולדרך שפירשו שאין הפרש בין יום השביעי לשאר ששת ימים אלא לענין קידוש והבדלה יתבאר על זה הדרך שבת שבתון לענין קודש לה' פירוש לקדשו וגו', ואומרו כל העושה מלאכה ביום השבת מות יומת דקדק לומר ביום השבת לשלול יום השביעי שבו מדבר הכתוב שהוא שביעי לחשבון יום זכרונו שאם עבר על מה שלריך לאותו יום, וכן בכל הימים.

### אור בהיר

**פט)** הרי שבכל אופנים חייב מיתה, ואם כן בהכרח לומר שהמיעוט למקום סכנה דוקא. **צא)** נפת"מ מחת התי"ו. **צב)** הרי לך שפירוש תינת שבתון הוא שביתה מפרטו מלאכה **צג)** יכול לעשות גם מלאכה דאורייתא מה שלריך לאותו יום, וכן בכל הימים.

7 טז וְשָׁמְרוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשַּׁבָּת
לַעֲשׂוֹת אֶת־הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית
עוֹלָם: יז בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת
הִוא לְעֹלָם כִּי־שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה

אתקטלא יתקטל: טז וְיִטְּרוּן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל יָת שַׁבְּתָא לְמֶעְבַּד יָת
שַׁבְּתָא לְדָרֵיהוֹן קְיָם עָלָם: יז בֵּין
מֵימְרִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָת הִיא
לְעָלָם אֲרֵי שִׁתָּא יוֹמִין עֲבַד יְיָ יָת

## אור החיים

לזכור בו[צא]) אינו חייב כגם שיעשה בו מלאכה שאינה צריכה כרי זה פטור הגם שמקדשו בחזקת יום שבת:

**טז. ושמרו** בני ישראל וגו'. צריך לדעת למה הוסיף עוד שמירה אחרת, עוד צריך לדעת כוונת אומרו לעשות את השבת, ורבותינו ז"ל דרשו מה שדרשו, ואולי כי בא לצוות שישמרו לבל יבואו לידי מכשול טעות היום כדי לעשות את יום השבת לאמיתו, והוא אומרו ושמרו בני ישראל את השבת כדי לעשות את השבת הידוע שלא יבא לידי טעות, והגם שיקדש יום שביעי כנזכר בסמוך זה אינו יום השבת כפי האמת. או ירמוז לפי מה שפירשנו בפסוק שלפני זה שיש כ' למי שאבדה לו ידיעת היום שיומנה ו' ימים ומשמר כז' לזה בא לתת טעם ואמר ושמרו בני ישראל את השבת שהוא יום שמקדש למנייתו, והטעם הוא לעשות את השבת האמיתי כדי שלא יפקע מזכרונו מצות יום המקודש, וטעם שהזכיר יום ז' בשם שבת לא חש עליך לטעות ממה שנמר אומר לעשות את השבת הרי זה מראה בשלבע כי שבת ראשון הוא שבת אשר עושה להשבותו. עוד ירצה על דרך אומרו (ברא"שית ל"ז י"א) ואביו שמר את הדבר פירוש ממתין ומצפה מתי יבא, וככוונה בזה לצוות שלא יהיה השבת כדבר טורח לגד מניעת מלאכת הרצון ומצוה החפץ אלא צריכין לשמוח בו בשלימות הרצון וחפץ בדבר ותמיד יהיה ממתין ומצפה מתי יבא, ואומרו לעשות את השבת לשון הכוונה כחפץ מצות השבת למרגוע הגוף ולטובת אשר יתענג אלא לגד עשיית מצות השבת[צב]) ולא להכליה המורגשות. עוד ירצה על דרך אומרם ז"ל (יומא פ"ה) שצריך להוסיף מחול על הקודש ולא לימנע ממלאכה אחר שיגיע ויתגולן יום השבת אלא צריך להכין עצמו בקדושת שבת וילא כחתן לקראת כלה ויהיה יושב ומשמר עד שיגיע השבת לעשותו פירוש לקיים מעשים הצריכין בו[צג]). עוד ירצה באומרו לעשות את השבת כי מה שמוסיף מחול על הקודש יסכים כ' לקרותו שבת ונמצא זה האיש עושה שבת ממש כי שעות מיום ו' וגם שעות מיום א' שהם חול בני ישראל עושים אותם שבת. עוד ירצה על דרך אומרם ז"ל (ב"ר י"א) אמרה שבת לפני הקב"ה לכלה נתת בן זוג ולי לא נתת בן זוג אמר לה הרי ישראל וכו' ע"כ, הנה כי השבת חסר פרט א' מפרטי השלימות ותיקונו הוא על ידי שישמרוהו ישראל, והוא אומרו ושמרו בני ישראל את השבת מה טעם לעשות את השבת לשון תיקון שבזה יתוקן מעשהו של שבת ונמצא לו בן זוג. עוד ירצה שצריך לשמור את השבת לבל יהיה בו דבר חול בין ממנו בין מהזולת ולא יאמר אדם די לי במה שנשמור עצמו מחללו ואם יתחלל מהזולת מה בכך אלא צריך שיהיה שומר אותו לבל יתחלל כמו ששומר גנו ופרדסו[צד]) ובכלל גדר זה שישתדל לשמור לבל יבא לידו דבר שוגג שיתחלל בו שבת על דרך אומרם ז"ל (שבת י"ח.) לא יקרא לאור נר וכל הסייגים והשמירות לבל יתחלל שבת אפילו במליאות שהוא

## אור בהיר

אחת, כמו כן נאמר כאן. צג) ועשה יותר מכדי צרכו לאותו יום פטור, וכל המאחר נאמר לדיוק, שבאופן זה פטור. צד) פירוש כוונתך בהפלך בו ומה שתלפה עליו, לא יהיה אלא לקיים מצות השבת. צה) חס פירוש לעשות, שלא ישמור אותו מוכן ומזומן, אז כשיבא השבת יהיה מיכן לעשות מצותו, שהרי עשה כל ההכנות מקודם. צו) שלא יהיה נספד גם מהזולת.



## אור החיים

פטור עליהם[צז]). עוד ירצה לומר כי משונית שמירה זו מכל שאר שמירות המצות כי שמירה זו נחשבת בגדר עשיה, והוא אומרו ושמרו וגו' לעשות הרי שלך לפניך שקורא לשמירה עשיה, ואולי כי הטעם הוא על פי דבריהם ז"ל (קדושין ל"ט:) שאמרו ישב אדם ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה והעמידוה בגמרא בבאה עבירה לידו ולא עבר ע"כ, וכמו כן ביום המקודש אין לך באה עבירה לידו של מלאכות כזה כי בכל עת מזדמנים לפניו מלאכות הרבה מהארבעים וחולדותיהם בפרטי המחובר ובפרטי הבישול ובפרטי מקח וממכר שהאדם רגיל בהם כל היום ומזדמנים באין מספר והוא נשמר מהם לזה יחשב להם כעושה מצוה. עוד ירצה להיות שקדש ונוה על שמירת השבת תבא הסברא לומר שכל השומר שבת הגה הוא נוטל שכר שבת, לזה נוה כ' ואמר ושמרו בני ישראל פירוש דוקא בני ישראל הם שישנם בשמירת שבת ולא שום אומה ולשון, ולזה לא אמר ושמרתם שאז יהיה נשמע שבא לצוות על השמירה והוא בא לשלול חוץ מבני ישראל שלא ישמרו שבת, והוא מאמרם ז"ל (סנהדרין נ"ח:) גוי ששבת חייב מיתה שהרי מיעטם הכתוב ואזהרתם זו הוא מיתתם. עוד ירצה על זה הדרך ושמרו בני ישראל את השבת פירוש כשישמרו אפילו שבת אחד ולאו דוקא אם ישמרו אלא גם אם יסכימו בדעתם לעשות מצות השבת, והוא אומרו לעשות את השבת[צח]) מעלה עליהם הכתוב כאילו עשו לדורתם, וכפי זה אים ישראל ששמר אפילו שבת אחד ומת אין מנכין לו משכר העולה לו אם היה שומר לדורות עולם (מכילתא כאן). עוד ירצה לפי מה שהקדמנו בפסוק אך את שבתותי כי זוה כ' לחלל שבת בשביל פקוח נפש כאן ביאר הכתוב כי לא נחמעט שבת בשמירה אלא בערך בני ישראל אבל בערך זולתם להחיות עכו"ם הגם שיהיה גר תושב ששומר שבע מצות ונסתכן סכנת מות לא יחלל ישראל שבת בשבילו (רמב"ם שבת פ"ב), והוא אומרו ושמרו בני ישראל לבל ימות מהם את השבת פירוש לגד אזהרת השבת[צט]) אלא יחללוהו. או על זה הדרך שבת וישראל לפניך זה לחלל וזה למות תשמור ישראל ויתחלל השבת[ק]) אבל עממין לא והטעם לעשות את השבת פירוש כלום מה טעם אני מתיר לך לחלל שבת עליו הוא לעשות את השבת לדורותם אבל עליו שבת אחד כדי שישמור שבתות (הרבה) אבל עכו"ם שאינם בני שבת לא. או ירצה על זה הדרך אומתי אמריתי לך לשמור אים ישראל אפילו בערך כבוד שבת דוקא לעשות פירוש באדם שישנו בגדר עמוד לעשות אבל מי שודאי לא יקום ולא יגיע לשבת לשומרו הגם שרפואות אלו יועילו לשעות או לימים לא יחלל עליו שבת[קא]). עוד ירצה על פי דבריהם ז"ל (ר"ה ל"א.) שעולם הבא נקרא עולם שכולו שבת, ואמרו עוד (שמו"ר כ"ה) שקול שבת כנגד כל התורה כולה, לזה אמר ושמרו בני ישראל את השבת והטעם לעשות להם את השבת פירוש העולם המתכנה בשם שבת שיהיו בו לדורי דורות, והוא אומרו לדורותם לשלול עולם הזה שאין האדם קיים בה לדורות, ברית עולם פירוש ברית כרותה לשומר שבת שינחל עולם עליון. עוד יתבאר על פי דבריהם ז"ל שאמרו (בילה ט"ז.) שביום שבת באה נשמה יתירה לישראל כרמוז באומרו שבת ויינפש, והוא סוד הנעלם שלא גלהו כ' לאומות כאומרם ז"ל (שם) נשמה יתירה לא אודיענכו, והערותי בלפונו של דבר במה שהיקשו בגמרא על הודעת שבת לאומות שאם לא אודיענכו לא לענשו עליה ואמרו שבת אודיענכו נשמה יתירה לא אודיענכו ע"כ, וקשה ולמה לא יבואו בטענה

## אור בהיר

צז) חס פירוש לעשות את השבת, שירצה לתקן גם את השבת, לא רק עצמו. צח) לשון עתיד, וידוע שלשון עתיד נאמרה על המחשבה, כגון אז ישיר משה, ורבים כמוהו. צט) ופירוש מינת את בשביל, כלומר, הוי זהיר באדם ישראל שלא ימות על ידי שמירת שבת. ק) ופירוש מיבת אם על ידי. כלומר, שמור את ישראל על ידי מילול שבת, ואל תשמור את השבת על ידי מיתת ישראל, וכל החילוק בין ב' הלשונות פירוש מינת אם, והענין אחד, שממולא דבר נחמעט הגוי. קא) ידוע הקושיא שזה נראה הפך נגרא יומא פ"ה וש"ע או"ח שכ"ח, ועיין בפה"ק אותה ישראל על התורה בפסוק זה מה שמרן, ושפתים קדושים יושק, שנראה פירושו אמת

## אור החיים

גם כן ויאמרו אם היה מודיעם נשמה יתירה היו מקבלין שבת ולא לעשות עליה, ונראה כי זה נתחכמו רבותינו ז"ל (שבת י:) ואמרו מתנה טובה וכו' פירוש כי אין דבר זה אלא בגדר מתנה אשר נתרצה ה' לתת לעמו ואינה שכר שיבואו בטענה כאומות כנזכר כי אין דרך לומר למה לא נתת לנו מתנה גם אנחנו[יב]), עוד תמצא כי כבר קבלו ישראל עליהם שמירת שבת קודם נתינת נשמה יתירה[יג]), ומעתה עונש יענשו כל האומות על השבת ועיניהו רואות[יד]). וענין נשמה זו היתירה רמזו מקומה רבותינו באומרם מתנה טובה בבית גנזי וידוע הוא מקום הנקרא גנזי המלך שהיא בחינת עולם עליון ונשמה זו מחלבה שם הוא ולזה הקרא שבת כאומרם ושבת שמה כשם העולם שממנו הוא שנקרא עולם שכולו שבת (ר"ה ל"ח.), ועולם זה אין בו עצבון ועליו לא בא כדבריהם בו אלא עונג ושמחה, ולזה צוה ה' להרחיק ביום שבת כל אותם בחינות החול המלאכה והטיונו כי באחת מהנה תגעל הנשמה משבת בקרב איש, ולזה תמצא שעיקר איסור אזהרת מלאכות שבת ביאר ה' שהם במחשבה באומרם (בילה י"ג.) מלאכת מחשבת אסרה תורה ואפילו דיבור של חול אסור (שבת קי"ג:) דכתיב (ישעי' נ"ח) ממצוא חפצך ודבר דבר והכל לגד תוספת נשמה העליונה לעשות לפניה כסדר עולם שבאה ממנו, והוא מה שצוה ה' באומרו ושמרו בני ישראל את השבת פירוש נשמה הנקראת שבת[טו]) ותכליה שמירה זו היא השבת עולם ששמו שבת והוא אומרו לעשות את השבת, ותדע כי מן הנמנע החלטי שישיג אדם עלות לעולם עליון זולת באמצעות השבת עוף ממנו בהיותו בעולם הזה, ולזה אם לא ישיגו ישראל בחינת נשמה זו אין בהם יכולת לעמוד בגדר עליון. והוא אומרו לעשות את השבת פירוש שבאמצעותו תעשו לכם את השבת שתוכלו השג עמוד שם ולהתענג נפשם בגנזי עליון. ואומרו לדורותם כי שם יתקבלו כל דורות בני ישראל שהיא בחינת עולם הבא. עוד ירצה לשון דירה ולזה כתובה חסירה בלא וא"ו וכם דבריו שירמוז אל מקום דירת הנשמות והוא עולם המקווה שברת ה' ברית לתתו לנו, והוא אומרו ברית עולם, ואולי שרמז באומרו ברית עולם לחרי"ג מצות שהשבון ברית עולה בו תרי"ג וכולם תלויים בשבת הרי תרי"ג, ולזה סמך תיבת ברית לעולם לומר כי על ידי שמירת שבת הוא מקיים כל תרי"ג מצות שהוא שקול כנגדם והנה עולמו[טז]). ואומרו בינו ובין בני ישראל פירוש אין זר אתנו בעולם הלז, ואולי שגם המלאכים לא ישבו במסיבתינו בעולם זה כי הוא למעלה מעולם המלאכים, ועל דרך אומרו (במדבר כ"ג כ"ג) כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, ואז"ל (במד"ר כ') שהמלאכים ישאלו לישראל הקרובים לאל מה פעל. עוד ירצה בינו ובין בני ישראל יהיה סוד הדברים האמורים ולא ידעם אדם בעולם, והוא מאמרם ז"ל שאמרו נשמה יתירה לא אודעינהו כי אין חפץ לה' שידעו האומות סתרי אל מי, והוא אומרו (תהלים קמ"ז) חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי ואז"ל (חגיגה י"ג:) וכו'. ואומרו אות היא לעולם פירוש כיון שכל זה יהיה סוד לישראל ולא יגלו הדבר אם כן הבא לישאל על מצות היום מה יום מימים מה אות נעשה בו לעשות בו כל השינויים מה תהיה תשובתינו אליו, לזה אמר אות היא לעולם פירוש שיהיה נגלה לבאי עולם כי ששת ימים וגו' וביום השביעי שבת וגו' טעם זה יהיה נגלה לזולתינו ועם בני ישראל טעמם כמוס

עמם חתום באוצרות החיים:

## אור בהיר

בדברי המחבר ז"ל, וגם בספר מנחת מיעוך חלק א' דף נ"ב ראיתי תירוץ נכון. ועיין עוד בשו"ת מנחת אלעזר ח"א סימן מ' שכתב שכל זה הוא לר' שמעון בן מנסיא, וזה נכון מאוד, אבל מה שמתה על האוהב ישראל תמוה בעיני, שלא עלה על דעתו הזן לגרף ב' דברים ולומר שגם האוהב ישראל הלך בשיטת ר' שמעון בן מנסיא, ואין עוד תמוה, וכמעט ברי לי שכך היתה דעתו ז"ש. קב) וכי מי שאין המלך נותן לו מתנה אין צריך לקיים גזירותיו בתמיה. קג) ואפשר שאם היו מקבלין עליהם את השבת גם להם היה נשמה יתירה. קד) כאשר יקבלו עושים. קה) משמרו אותה שתבוא בכל שבת. קו) פירוש על ידי שמירת ברי"ת קנה



(5)

שְׁמַיָּא וְיָת אַרְעָא וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה שְׁבַת וְנַח: יח וְיַהֲב אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ׃ ס שני יח וַיִּתֵּן

### רש"י

לשמי[כג]) ובמלותי: (יח) **וינפש.** כתרגומו ונח[כד]), וכל לשון נופש הוא לשון נפש, שמשיב נפשו ונשימתו[כה]) בהרגיעו מעבודת המלאכה, ומי שכתוב בו (שמות מ' כ"ח) לא ייעף ולא ייגע וכל פעלו במאמר הכתיב[כו]) מנוחה לעצמו, לשבר* האחן מה שהיא יכולה לשמוע (מכילתא י"ח): (יח) **ויתן אל משה וגו'.** אין מוקדם ומאוחר בתורה, מעשה העגל קודם לצוויי מלאכת המשכן ימים רבים היה[כז]), שהרי בי"ז בתמוז נשתברו הלוחות וביום הכפורים נתרצה

שיעור נוסחאות * לשכך - לשבר.

קונה, ודומה כמי שאין נפשו על מצוה ומקומו וכמי שאין לו נפש, ואמר שנח נחלך נשימתו וכאילו אב נפשו על מקומו: כו) פי' זוה לכתוב, ותיבת לְשַׁבֵּר בשי"ן שמאלית והוא מתחלף בסמ"ך מלשון סברא, כלומר מסביר הכתוב לאחן הנשמי (עשה לו משל) כדי שתוכל לשמוע פי' להבין: כז) בז' בסיון מיד אחר מתן תורה עלה משה לקבל לוחות הראשונים ושהה שם מ' יום עד י"ז בתמוז ששבר הלוחות ועשה משפטים בעם, ושוב עלה בי"ח או בי"ט בתמוז והיה שם ג' פעמים מ' יום עד יום"כ, א"כ פשוט הוא שפרשה ויקהל שלוה מרע"ה לישראל לעשות המשכן היא על הסדר והיה אחר מעשה העגל, שהלא קודם יום"כ אי אפשר, אבל דעת רבינו שגם הצוויי מן הקב"ה למשה דהיינו פ' תרומה, תצוה, כי תשא עד מעשה העגל כל זה היה אחר מעשה העגל, דהיינו סוף מ' יום השלישי ביום"כ שנתרצה הקב"ה לסלוח על מעשה העגל, או היה אחר יום"כ בהלו של משה אשר נטע חוץ למחנה, והגם שנכתב קודם העגל, כבר ידענו שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה, פי' כשיש צורך וכוונה אחרת אין התורה מקפדת לכתוב המאורעות על הסדר ונכתב קודם מה שהיה מאוחר, וכן להפך, והכרחו של רש"י לומר כן, מלבד מה שהוא הולך לשיטתו שמביא כמה מאמרי חז"ל המעידים על זה כגון ששקלי האדנים בתו לכפרת עון העגל, גם בכלל בנין המשכן והשרתה שכינתו יתב' עדות שנמחל להם העון, גם קרבנות של מלואים שנצטוו לכפרה וכו' וכו' תוך מכל זה יש להוכיח שנמ' ימים הראשונים לא צוה הקב"ה על מעשה המשכן, שהלא אחר מ' ימים האלו שבר משה הלוחות מפני שלא היו ישראל ראויים לקבלם, והמגיד מראשית אחרית היאך אפשר שצוהו קודם לזה להכין מקום לוחות ולהשרתה שכינתו, ואחר י"ז בתמוז כ"ש שלא צוה עד יום"כ שנתרצה להם, ועוד אם נאמר שכל מה שנכתב עד כאן הוא על הסדר, א"כ היאך ידע משה אחר יום"כ שראויים ישראל לצוות להם על המשכן, הלא אפשר שהסליחה לא היתה עד כדי כך לשכון ביניהם, כי הלא תראה שלוחות השניים המתין עד שאמר לו הקב"ה שיצא ויקבלם, וכ"ש בנין המשכן חיבה גדולה כזו ודאי שלא היה עושה מדעתו בלי שיצוה לו הקב"ה אחר שנתרצה (רא"ם), ודע שמזוה"ק דף קל"ז. איתא הכן זה שהצוי למשה היה קודם מעשה העגל זה היה נכלל בצוי גם הערב-רב, אבל משה כשצוה להם היה אחר העגל לזה אמר קחו „מאתכם" דוקא, וכדי שלא יהיו מדרשים תלוקים אפשר להשוותם ולומר שהכל מודים שראשי פרקים בגון פסוק ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם וכן מה שהרצה הקב"ה למשה הקרשים והמנורה וכו' זה היה מיד אחר קבלת התורה שנתאווה כביכול לשכון בתוך בנ"י עם קרובו דוגמת מקדש של מעלה, אבל גם זאת הכל מודים שפרטי הדברים, ובפרט קרבנות המלואים ומנוכת אהרן ובניו ובגדיהם וכו' היתה סוף מ' יום האחרונים, וזה אפשר לתת טוב טעם על שינוי הסדר, שמאחר שהתחיל לומר צורך המשכן בכלל גמר כל ענינו ופרטיו מבלי להפסיק באמצע (מ"ל):

### לקט בהיר

כג) אינו מצוה כאן הכתוב דבר חדש לעשות ולקדש את השבת, אלא שאמר בפסוק הקודם ושמרתם את השבת (ממלאכה) כי קודש היא לכם, פי' שתנהגו בו קדושה ולא לעשות אותו מול במלאכה, אמר כאן שאותו קדושה והבדלה ומניעה מן המלאכה תהיה לשם ה' בעבור שהוא צוה אותנו (בא"י), ועיין לעיל בפ' ויקהל לי תרומה, ובפ' בהר בפ' שבת לה', מה נשתנה שבת, הלא כל המצות צריכים להיות לשם ה' עיי"ש: כד) כי פי' חיבת שָׁבַת מלשון ביטול שביטל ופסק את העבודה וזה ונח: כה) כל זה הוא דרך משל, שמי שהוא טרוד עייף ויגע נשימתו (שאיפת רוחו) כבר אינו מתנהג בדרך הטבע, אבל אם נתאלך נשימתו וכאילו אב נפשו על מקומו: כו) פי' לוה לכתוב, ותיבת לְשַׁבֵּר בשי"ן שמאלית והוא מתחלף בסמ"ך מלשון סברא, כלומר מסביר הכתוב לאחן הנשמי (עשה לו משל) כדי שתוכל לשמוע פי' להבין: כז) בז' בסיון מיד אחר מתן תורה עלה משה לקבל לוחות הראשונים ושהה שם מ' יום עד י"ז בתמוז ששבר הלוחות ועשה משפטים בעם, ושוב עלה בי"ח או בי"ט בתמוז והיה שם ג' פעמים מ' יום עד יום"כ, א"כ פשוט הוא שפרשה ויקהל שלוה מרע"ה לישראל לעשות המשכן היא על הסדר והיה אחר מעשה העגל, שהלא קודם יום"כ אי אפשר, אבל דעת רבינו שגם הצוי מן הקב"ה למשה דהיינו פ' תרומה, תצוה, כי תשא עד מעשה העגל כל זה היה אחר מעשה העגל, דהיינו סוף מ' יום השלישי ביום"כ שנתרצה הקב"ה לסלוח על מעשה העגל, או היה אחר יום"כ בהלו של משה אשר נטע חוץ למחנה, והגם שנכתב קודם העגל, כבר ידענו שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה, פי' כשיש צורך וכוונה אחרת אין התורה מקפדת לכתוב המאורעות על הסדר ונכתב קודם מה שהיה מאוחר, וכן להפך, והכרחו של רש"י לומר כן, מלבד מה שהוא הולך לשיטתו שמביא כמה מאמרי חז"ל המעידים על זה כגון ששקלי האדנים בתו לכפרת עון העגל, גם בכלל בנין המשכן והשרתה שכינתו יתב' עדות שנמחל להם העון, גם קרבנות של מלואים שנצטוו לכפרה וכו' וכו' תוך מכל זה יש להוכיח שנמ' ימים הראשונים לא צוה הקב"ה על מעשה המשכן, שהלא אחר מ' ימים האלו שבר משה הלוחות מפני שלא היו ישראל ראויים לקבלם, והמגיד מראשית אחרית היאך אפשר שצוהו קודם לזה להכין מקום לוחות ולהשרתה שכינתו, ואחר י"ז בתמוז כ"ש שלא צוה עד יום"כ שנתרצה להם, ועוד אם נאמר שכל מה שנכתב עד כאן הוא על הסדר, א"כ היאך ידע משה אחר יום"כ שראויים ישראל לצוות להם על המשכן, הלא אפשר שהסליחה לא היתה עד כדי כך לשכון ביניהם, כי הלא תראה שלוחות השניים המתין עד שאמר לו הקב"ה שיצא ויקבלם, וכ"ש בנין המשכן חיבה גדולה כזו ודאי שלא היה עושה מדעתו בלי שיצוה לו הקב"ה אחר שנתרצה (רא"ם), ודע שמזוה"ק דף קל"ז. איתא הכן זה שהצוי למשה היה קודם מעשה העגל זה היה נכלל בצוי גם הערב-רב, אבל משה כשצוה להם היה אחר העגל לזה אמר קחו „מאתכם" דוקא, וכדי שלא יהיו מדרשים תלוקים אפשר להשוותם ולומר שהכל מודים שראשי פרקים בגון פסוק ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם וכן מה שהרצה הקב"ה למשה הקרשים והמנורה וכו' זה היה מיד אחר קבלת התורה שנתאווה כביכול לשכון בתוך בנ"י עם קרובו דוגמת מקדש של מעלה, אבל גם זאת הכל מודים שפרטי הדברים, ובפרט קרבנות המלואים ומנוכת אהרן ובניו ובגדיהם וכו' היתה סוף מ' יום האחרונים, וזה אפשר לתת טוב טעם על שינוי הסדר, שמאחר שהתחיל לומר צורך המשכן בכלל גמר כל ענינו ופרטיו מבלי להפסיק באמצע (מ"ל):

### אור החיים

**יח. ויתן** וגו' ככלותו. צריך לדעת למה הפסיק בין זכרון הנתינה לזכרון דבר הניתן בהודעת הזמן שהיה לו לומר ויתן אל משה שני לוחות ככלותו או היה לו להקדים ככלותו קודם

עבירנא יומא טבא לרבנן. לתלמידים. רש"י שניה היה: תיתי לי. יקושה שכחי: דכי אתי עורבא מרבנן כו'. שחינה תלמידי חכמים עלי: דלא מוגיגא רישא אבי סדיא. פיוי מינת רשיי על הכר: כמה דלא מהפיכנא ליה בזמותיה. עד שלמדה לפ יש בדבריו לזכותו: מתעטף. בגבדים נאים: בואי כלה. הכי קרי ליה לכמיפה שבת מתוך חמרנות: שהיה. דקיקין עסין פיהן בשותן אליה לו בשמן: מי עדיפת לן מינה. בלכוד שבת הכמעט ולא הייט יודעים שבת: מתליסר טבחי. לעשות בשבת מן המוכנה: איסתירי. תורה אור

בתליסר עליסרן דהיינו. אומר מרבנן לקבאי לדינא לא מזיגנא דרישא אבי סדיא כמה דלא מהפיכנא ליה בזמותיה. אמר מר בר רב אשי פסילנא ליה לעורבא מרבנן לדינא מיט *דחביב עלי בנופאי ואין אדם רואה חיבה לעצמו *רבי חנינא מיעפף וקאי אפניא דמעלי שבתא אמר בואו ונצא ולקראת שבת המלכה רבי יוסי מאניה *(ב)מעלי שבת ואמר בואי בלה בואי כלה רבה *בר רב הונא איקלע לבי רבה בר רב נחמן קריבו ליה תלת מאני מיגר איל מי הוה ידעיתן דאתינא אמרו ליה מי עדיפת לן מינה *רבי אבא זבן בתליסר אסתירי פשיטי בישרא מתליסר *טבחי ומשלים להו אצנורא דדשא ואמר להו *אשור *הייא אשור הייא ר' אבהו הוה יתיב אבתבתא דשינא ומשיף נורא רב ענן לביש נורא *דתנא דבי רבי ישמעאל בנויים שבישל בתן קדירה לדבו אל יטוגג בתן כוס לדבו *רב ספרא מדחיך דישא דבא מלח שבוטא רב הגא מדליק שרני ר' פפא גדיל פתילתא דבי הסדא פרים סילקא רבה ורב יוסף מצלחו ציבי ר' זירא מצתת צחותי רב נחמן בר יצחק מבתף ועייל מבתף ונפיק אמר אילו מקלעת לי ר' אמי ור' אסי מי לא מבתיפנא קמייהו ואיכא דאמרי ר' אמי ורבי אסי מבתפי ועיילי מבתפי ונפיק אמרי אילו איקלע לן רבי יוחנן מי לא מבתפינן קמיה. יוסף מקזר שבי הוה הנוא נכרי בשבבוחיה דהוה נפישא נבלה מבא אמרי ליה בלדאי מלהו נכסי יוסף מקר שבי אביל לדו אזל ובנינהו לכולהו ניכסי זבן בהו מרגניתא אוחבה כסיניה בהדי דקא עבר אמרו אפרדהה זיקא שדייה במא בלעיה כוורא אפנא דמעלי שבתא אמרי מאן זבן בי השתא אמרי להו זילו אמטיוהו לבני יוסף מקר שבי דרגיל דזבן אמטוחה ניהלהה זבניה קדעיה אשכח ביה מרגניתא ובניה בתליסר עליתא דדינרי דדהבא פנע ביה הנוא סבא אמר מאן דיזיף שבתא פרעיה שבתא בעא מיניה רבי מ' ישמעאל ברבי יוסי עשרים שבאי' במה הן שבבבה במה הן זוכין א"ל בשביל שמעשרין שנאמר *עשר תעשר *עשר בשביל שתתעשר שבבבה במה הן זוכין א"ל בשביל שמכבדין את התורה ושבשאר ארצות במה הן זוכין א"ל בשביל שמכבדין את השבת דאמר רבי חייא בר אבא פעם אחת נתארחתי אצל בעל הבית בלודקיא והביאו לפניו שלחן של זהב משי ששה עשר בני אדם וששׁ עשרה שלשלאות של כסף קבועות בו וקערות וכוסות וקתוניות וצלוחות קבועות בו ועליו כל מיני מאכל וכל מיני מגרים ובשמים *וכשמניחים אותו אומרים *לה' הארץ ומלואה וגו' *וכשמסלקין אותו אומרים *השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם אמרתי לו בני במה זכית לכך אמר לי קצב הייתי ומכל בהמה שהותה נאה אמרתי זו תהא לשבת אמרתי לו [אשריך שזכית] וברוך המקום שזיכך לכך א"ל קיסר לדבי יהושע בן חנניא מפני מה תבשיל של שבת ריחו נודף אמר לו תן לנו אחד יש לנו ושבת שמו שאנו מפילין לתוכו ורחו נודף אמר לו תן לנו הימנו אמר לו כל המשבר את השבת מועיל לו ושאינו משבר את השבת אינו מועיל לו אל ריש גלותא לדב המנונא מאי דכתיב *ולקדוש ה' מכובד אל' זה יהו"כ שאין בו לא אכילה ולא שתיה אמרה תורה מכבדו בבגדים נקיה *זכברהו רב אמר להקדים ושמואל אמר לאחר אמרו ליה בני רב פפא בר אבא לדב פפא כנון אנן רשכיח לן בישרא וחמרא כל יומא כמאי נישנייה אמר לו אי רגיליתו לאקדומי אדרתה אי רגיליתו לאדרוה אקדמה רב ששת בקמא מוחיב לדו לדבנן היכא דמטיא שמשא בסותיא מוחיב לדו לדבנן היכא דמטיא שלא כי. היכי דליקום הייא ר' זירא מהדר

מסורת חשרים

[פסחים קיב:]

ביץ לב. פרש

[ר"ה לד:]

לעל מעלי ושבתי

[ר"ה לד:] וקראת לשבת שינו רבי אבא ורבי ובלא [ר"ה]

[מגל קיח.]

[יומא מב:]

לעני רשיי פשטה"ל (פלוגשטרל) בסא מרקטל.

תוספות הרב"ה (ה) נמ' לא מתינה ריבה לה: (ב) שם לעים מלאים בשבלי:

[מגגים ב.]

[פי' תוס' בשם ר"ת דיש שם אמר]

[פי' תוס' בסוגיה ב דיש שבת ובר]

[פסחים קיב:]

[פי' תוספות בסוגיה לב דיש מלון]

מרגלא יום

ביטיל. ביטיל מלאכה לשבת. ר"ל בכמה מלאכות מלאכה לשבת. ר"ל בכמה מלאכות ר"ל בכמה מלאכות לשבת. ר"ל בכמה מלאכות לשבת. ר"ל בכמה מלאכות לשבת.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

רבי חיים טירער מטשערנאביל נדפס



מִתְעַנֶּה (כְּמוֹ שֶׁאִיתָא בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ אֹרַח חַיִּים סִימָן רפח סְעִיף ג). רַק שֶׁאִם אֵין הָאֲכִילָה מַזֶּקֶת לוֹ, חַיָּב דַּוְקָא בַּאֲכִילָה וְלֹא יֹאמַר שֶׁהוּא מִתְעַנֵּג בְּלֹא אֲכִילָה, כִּי אֵין שִׂמְחָה בְּלֹא אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה כַּאֲשֶׁר הֵבֵאנוּ לְמַעְלָה. וְעַל כֵּן לֹא הִזְהִירָה הַתּוֹרָה בְּפֵרוּשׁ רַק עַל שְׁבִיתַת הַמְּלָאכָה, וְהָעוֹשֶׂה בָּהּ מְלָאכָה חַיָּב מִיתָה, שֶׁהוּא דָּבָר הַשָּׁוֶה בַּכֹּל. אֲבָל סְתָם עַל בִּטּוּל עֹנֶג שַׁבָּת לְכָל אֶחָד כְּפִי תַּעֲנוּגוֹ, רָמְזָה הַתּוֹרָה בַּמָּה שֶׁאָמְרָה מְחַלְּלֶיהָ מוֹת יוּמָת, שֶׁהוּא מַפְנֶה לְדָרָשָׁא, כִּי סְתָם הַמְחַלֵּל שַׁבָּת לְהַכְנִים עִצְבוֹן וּדְאָגָה בָּאוֹרָה וְשִׂמְחָה, מוֹת יוּמָת, וְכָאמוּר בְּזֹהַר הַקָּדוֹשׁ שֶׁיְּהֵבִין עָלֶיהָ חוּמְרָא דִּתְלָת מִילִין דִּינָא דְּגֵיהִנֹּם. וְלָזֶה גָּמַר אֹמֶר הַכָּתוּב,

(טו) **שֵׁשֶׁת** יָמִים יֵעָשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת וגו' וְלִכְאוֹרָה וְכִי חִיּוּב הוּא לַעֲשׂוֹת דַּוְקָא מְלָאכָה בְּשֵׁשֶׁת הַיָּמִים, וּמִי שֶׁאֵין לוֹ מְלָאכָה מַה יַּעֲשֶׂה, וּפוֹק חֲזִי כַּמָּה בַּטְּלָנֵי אִיכָּא בְּשׁוּקָא. וְאוּלָם כִּי הַכֹּל קָאֵי עַל דְּבַר מְלָאכָת ה', בַּמָּה שֶׁהַחִיּוּב עַל כָּל אָדָם בּוֹ' יָמֵי הַחֹל לְתַקֵּן הַשֵּׁשֶׁת יָמִים בְּמִקּוֹם עֶלְיוֹן בְּשִׁעוּר קוֹמָה, וְכָל יְמֵי הָעוֹלָם תְּלוּיִין לְעָבְרָהּ בְּמִצְוַת עֲשֵׂה וּלְשָׁמְרָהּ בְּמִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה. כִּי עַל יְדֵי שְׁמִירַת הַלֹּא תַעֲשֶׂה שֶׁאָדָם נִשְׁמָר, הוּא שׁוֹמֵר אֶת הַשֵּׁשֶׁת יָמִים הָעֶלְיוֹנִים שֵׁשֶׁת יְמֵי הַבִּנְיָן מִכָּל בְּחִינַת אֲחִיזַת הַחִיצוֹנִים וְהַקְּלִפּוֹת הַנֶּאֱחָזִים בְּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה עַל יְדֵי עֲוֹנוֹת בְּנֵי אָדָם, שֶׁבְּזֶה הָרְשָׁעִים מְאַבְּדִין אֶת הָעוֹלָם בְּרִבּוֹת אֲחִיזַת הַקְּלִפּוֹת בָּעוֹלָם, וְהֵם אוֹהֲבֵי מִדְבָּר צִיָּה וּשְׁמָמָה, כְּמַאֲמַר הַכָּתוּב (יְשַׁעְיָה כד, יב) וּשְׁאִיָּה יֻכַּת שָׁעַר, וְאוֹמֵר (שָׁם יג, כא) וּשְׂעִירִים יְרַקְּדוּ שָׁם. כִּי זֶה כָּל בְּחִינַת חָפְצָם בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה, וְלֹא בְּיִשּׁוּב. בָּרָע וְלֹא בַּטּוֹב. וְעַל כֵּן מְאַבְּדִין אֶת הָעוֹלָם. וְעַל יְדֵי קִיּוּם הַמִּצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁאָדָם מְקַיֵּם, הוּא מַמְשִׁיךְ כָּל בְּחִינַת הַחִיּוּת וְהַבְּרָכָה וְהַשֶּׁפַע לְשֵׁשֶׁת הַיָּמִים, וּבְזֶה מְקַיְּמִין הָעוֹלָם כֻּלּוֹ כַּמְּבֹאָר לְמַעְלָה. וְלָזֶה שֵׁשֶׁת יָמִים יֵעָשֶׂה מְלָאכָה דַּוְקָא לְעָבְרָהּ וּלְשָׁמְרָהּ בְּכֹחַ הַיְגִיעָה, בְּהַעֲלָאַת מַיִן נוֹקְבִין וְהוֹרָדַת מַיִן דּוּכְרִין, אֲבָל בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן קֹדֶשׁ לַה' שֶׁהוּא קֹדֶשׁ לַה' בְּעַצְמוֹ שֶׁאֵין שׁוּם צֹרֶךְ לְשׁוּם מְלָאכָה מֵאִתְּכֶם לְהַזְמִין אֶת הַקֹּדֶשׁ אֵלָיו כַּמְּדֻבָּר.

**וְחָזַר** לוֹמַר כָּאן כָּל הָעֹשֶׂה מְלָאכָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת מוֹת וגו'. אֶפְשָׁר שֶׁבָּא לְרַמֵּז כִּי אַף אִם יִשְׁמֹר הָאָדָם אֶת הַשַּׁבָּת בְּכָל פְּרָטֶיהָ, רַק שֶׁיְּכַוֵּן בּוֹ בְּבִשְׁאָר מִצְוֹת ה' לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בּוֹ שֶׁלֹּא יַאֲמִין בִּקְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת שֶׁהוּא קֹדֶשׁ מֵעַצְמוֹ, רַק שֶׁהוּא יַזְמִין אֶת הַקֹּדֶשׁ בְּאִתְעָרוּתָא שֶׁלּוֹ מִלְּתַתָּא לְהוֹרִיד עַל יְדֵי זֶה קְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת, חַיָּב מִיתָה לַשָּׁמַיִם הוּא. כִּי פּוֹגֵם בָּזֶה בִּכְבוֹד שַׁבָּת קֹדֶשׁ שֶׁהוּא קֹדֶשׁ לַה' יוֹם מְנוּחָה, קָדוֹשׁ מֵעַצְמוֹ בְּלִי סִיּוּעַ מִתַּחְתּוֹנִים. וְהוּא מַרְאֶה בָּזֶה חֹסֶר־וְשָׁלוֹם פְּגַם הַשַּׁבָּת שֶׁאֵינוֹ קָדוֹשׁ מֵעַצְמוֹ. וְעוֹד כֵּיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָח בּוֹ, מַכְרִחִין אָנוּ לַעֲשׂוֹת רֵגְמָתוֹ לָנוּחַ בּוֹ וְלִשְׁמֹחַ בְּלִי שׁוּם עֲשִׂיָּה וִיגִיעָה לְהַמְשִׁיךְ הַקֹּדֶשׁ, וְזֶה עִקָּר. וְזוּלָתוֹ, הָעִקָּר נֶעֱקָר וְחַיָּב מִיתָה הוּא. וְלָזֶה אָמַר הַכָּתוּב,

7 (טז) **וְשָׁמְרוּ** בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם וגו'. כִּי הִנֵּה כְּבָר כָּתַבְנוּ בְּחִבּוּרֵנוּ שָׁם (בְּשֹׁרֶשׁ הָרִאשׁוֹן עֲנָף ג) שֶׁאַף שֶׁקְּדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת שׁוּפַע וּמֵאִיר לְכָל הָעוֹלָמוֹת בְּלִי שׁוּם אִתְעָרוּתָא מִלְּתַתָּא, מִכָּל מָקוֹם אֵינוֹ מֵאִיר וּמַבְהִיק בְּשָׁוָה לְכָל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה לִהְיוֹת כְּעֵם כְּכֹהֵן, כְּבַעַר כְּחָכָם. וְהַהֶבְדֵּל הוּא מִפְּאַת הַמְקַבְּלִים. כִּי מִי שֶׁנַּפְשׁוֹ טְהוֹרָה וּמְזֻכָּכָה מִכָּל בְּחִינוֹת עֲוֹנוֹת וְתַאֲוֹת הַכְּלִי הַזְּמַן, שֶׁהֵם בְּחִינַת אֲחִיזַת הַקְּלִפּוֹת בְּנִשְׁמָתוֹ שֶׁזֶּר לֹא יִקְרַב אֵלֶיהָ כִּי



קֹדֶשׁ הִיא, אֵז הַקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה חוֹפֶפֶת עָלָיו וּמַקִּיפוֹ מִכָּל צַד, וּמְקַדְּשוֹ וּמְטַהֲרוֹ עוֹד בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְנוֹתֶנֶת לוֹ אוֹרוֹת חֲדָשִׁים וּמֹחִין נִפְלָאִין וְאוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים לְהִתְלַהֵב וְלִבְעֹר אֶל ה' בְּחִיּוּת הַקֹּדֶשׁ כָּל יוֹם הַשַּׁבָּת, וְתִצְמָא נַפְשׁוֹ וְיִכְמְהוּ בְּשָׂרוֹ לְאַהֲבַת ה' אֱלֹהָיו בִּכְלוֹת נָפֶשׁ מַמָּשׁ בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת, וְאוֹר נַעֲשָׂה לוֹ בְּרָזֵי אוֹר הַתּוֹרָה וְחִדּוּשֵׁי הַתּוֹרָה שֶׁמְּחַדֵּשׁ אָז, וּבְטֵל וְנִתְבַּטֵּל מִמֶּנּוּ כָּל בְּחִינַת מַחֲשֶׁבֶת הַזְּמַן. כִּי כָּל הַיּוֹם טָרוּד הוּא בִּקְדֻשַּׁת ה' אֱלֹהָיו בְּאַהֲבָתוֹ וְיִרְאָתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ לַעֲשׂוֹת לוֹ תַּעֲנוּג וְנַחַת רוּחַ, וּלְהִדָּבֵק בּוֹ בְּדְבֵקוּת עָצוּם בְּחִבּוּר נִפְלָא בְּכָל רמ"ח אֵבָרָיו וְגִידָיו וְחוּשָׁיו וְהַרְגָּשׁוֹתָיו הַיְדִיעוֹת לוֹ וְשָׁאֵינָן יְדוּעוֹת לוֹ הַנִּגְלוֹת וְהַנִּסְתָּרוֹת, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל בִּיחוּד לְאַל אֱמֶת בָּאֱמֶת וּבְתָמִים בְּלִי שׁוּם מַחֲשֶׁבֶת פְּסוּל חָלִילָה. אֲבָל מִי שֶׁנַּפְשׁוֹ לֹא מְטֹהֶרֶת וְהִיא מְרֻעֶבֶת וּמְגֻעֶלֶת בְּגַעוּלֵי הַתַּאֲוֹת הָנִבְזוֹת מַעֲשֵׂה הַבְּהֵמָה, וְהַקְּלִפּוֹת נֶאֱחָזִים בָּהּ. וְנוֹדָע אֲשֶׁר זֶה הוּא סִילּוּן מַמְאִיר לְהַשְׂרָאַת הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁאֵין אֲנִי וְהוּא יָכוֹל לָדוּר וְקָצָר הַמַּצָּע מֵהִשְׁתָּרֵעַ, וְאֵין אָדָם הָעֶלְיוֹן דָּר עִם נָחָשׁ בִּכְפִיפָה הוּא הַיֵּצֶר הָרָע הוּא הַשָּׂטָן שֶׁעוֹלֶה נָחָשׁ עִם הַכּוֹלֵל. וְעַל כֵּן גַּם בְּהָאִיר אוֹר הַקְּדֻשָּׁה עַל כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּן, לוֹ חֹשֶׁךְ אֲפֵלָה, שֶׁאֵינוֹ מַרְגִּישׁ בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, לְרֹב טִנּוּפוֹ בְּתַאֲוֹת הַזְּמַן וּמִכָּל שֶׁכֵּן בַּעֲבֵרוֹת וַעֲוֹנוֹת. שֶׁעַל כֵּן הַחִיּוּב בִּרְחִיצַת הַחֹמֶן וּבִטְבִילַת הַמִּקְוֶה בְּעֶרֶב שַׁבָּת קֹדֶשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בְּמָקוֹם אַחֵר, כִּי עִקַּר טְבִילָה בְּנִדָּה הוּא, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין לט, יא). וּרְחִיצַת הַחֹמֶן הִיא הַטְּבִילָה בָּאֵשׁ, כַּמָּה שֶׁאָדָם טוֹבֵל עַצְמוֹ בָּאֵשׁ שֶׁל מַעְלָה לִהְיוֹת אֵשׁ אוֹכְלָה אֵשׁ. פֵּרוּשׁ לְרַמֵּז לוֹ עַל יְדֵי זֶה לְהַכְנִיס אֵשׁ בְּלִבָּבוֹ, וְתֹאכַל אֶרֶץ וִיבָלָהּ וְתַלְהֵט מוֹסְדֵי הָרִים לִבְעֹר בְּרִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶת יָהּ לַעֲבוֹדַת ה' וּלְתוֹרָתוֹ, לְהִתְחָרֵט מְאֹד עַל הָעָבָר, מַה שֶׁעָבַר עָלָיו בְּבִטּוּל רְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ חַס־וְשָׁלוֹם בְּתַאֲוֹת הַזְּמַן וּבְכָל בְּחִינַת מַחֲשָׁבָה וְדִבּוּר וּמַעֲשֶׂה אֲשֶׁר לִשְׁמוֹ יִתְבָּרֵךְ שֶׁלֹּא הָיָה בָּאֱמֶת וּבְתָמִים, וּלְקַבֵּל מַעֲתָה עֲבוֹדָתוֹ בְּאֵשׁ לְהָבָה אָכְלָה סָבִיב, שֶׁלֹּא יַעְכְּבֶנּוּ וְלֹא יַעַצְרֶנּוּ לֹא גֶּשֶׁם וְלֹא שֶׁלֶג וְלֹא אֵשָׁה וּמָמוֹן וְגוּף וּבָנִים מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ בַּבַּיִת וּבַחוּץ. רַק לְבָבוֹ יִהְיֶה בּוֹעֵר וּמִתְלַהֵב תָּמִיד לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ. וְאַחַר כָּךְ יָבוֹא בְּמֵי הַמִּקְוֶה הַמְטַהֵר כָּל טֻמְאָה, מַיִם שֶׁהַנְּדָּה הַמִּקְוֶה הַמְטַהֵר כָּל טֻמְאָה, וְהוּא רוֹמֵז עַל הִתְגָּרְשׁוּת טוֹבָלֶת בָּהֶן. וְהוּא רוֹמֵז עַל הִתְגָּרְשׁוּת הַחִיצוֹנִים מֵהָאָדָם עַל יְדֵי מֵימֵי הַחֶסֶד. וְהָעִקָּר הַחִיצוֹנִים מֵהָאָדָם עַל יְדֵי מֵימֵי הַחֶסֶד. וְהָעִקָּר קַבָּלַת הַתְּשׁוּבָה בַּלֵּב, וְאָז תּוּכַל הַקְּדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה קְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת לִשְׂרוֹת עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא תִהְיֶה נִשְׁמָתוֹ מְלֵאָה נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים שֶׁאֵין הַקְּדֻשָּׁה יְכוֹלָה לָדוּר עִמָּהֶם.

**וְלָזֶה** אָמַר וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם. כְּלוֹמַר שֶׁיִּשְׁמְרוּ אֶת הַשַּׁבָּת לְדָאוֹת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם – לָדוּר תָּם, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ מוּבָא בְּיַלְקוּט רְמֶז תשן). כְּלוֹמַר שֶׁיִּהְיוּ תְּמִימִים וּמְנֻקִּים מִכָּל עָוֹן וָפֶשַׁע מִכָּל חֲמִדַּת תַּאֲוֹת הַזְּמַן. הֵן בְּשָׁמִירָה הַזּוֹ בְּכָל יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ, וְהֵן אִם חַס־וְשָׁלוֹם יִגַּע נַפְשׁוֹ בִּימֵי הַחֹל, יָשׁוּב בָּאֱמֶת בִּתְשׁוּבָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת קֹדֶשׁ, וְאָז תְּשׁוּבָה תּוֹלָה לוֹ עַל כָּל פָּנִים מִכָּל הַחַטָּאִים, שֶׁיְּבַדֵּל אֲחִיזַת הַחִיצוֹנִים מִנִּשְׁמָתוֹ, וְאָז אוֹר יָאִיר לוֹ בְּשַׁבָּת קֹדֶשׁ בְּהִלּוֹ נֵרוֹ עֲלֵי רֹאשׁוֹ. וְעַל כֵּן מְסַיֵּם הַכָּתוּב,

(יז) **בֵּינִי** וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִיא וגו' כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים וגו' וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וגו'. כְּלוֹמַר כִּי הֵם אֵינָם צְרִיכִים כִּי אִם לְדוֹרֹתָם – לָדוּר תָּם, שֶׁיִּהְיוּ תְּמִימִים שֶׁיּוּכַל הַקְּדֻשָּׁה לְחוֹפֵף עֲלֵיהֶם, אֲבָל לֹא לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה דָּבָר לְהַמְשִׁיךְ הַקְּדֻשָּׁה, כִּי בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

אשר נגע זה לבן, וטהרו הכהן, ואשר נגע בו הטמא, ולא יוכל לטהר את הבית, עד הערב. ואת הבית יטהר בדם הצפור ובמים החיים ובצפר החיה ובעץ הארז ובאזוב ובשני התולעת. ושלח את הצפר החיה אל-חוץ לעיר, אל-פני השדה; וכפר על-הבית, וטהר. וזאת התורה לכל-נגע הצרעת ולנתק. ולצרעת הבגד והבית. ולשאת ולסתת ולבהרת. ולהורות, ביום הטמא וביום הטהר; זאת, תורת הצרעת.

**ם** ויאמר ה' אל-משה ואל-אהרן, לאמר. כי תבאו, אל-ארץ כנען, אשר אני נותן לכם לאחזה; ונתתי נגע צרעת, בבית ארץ אחזתכם. והבא אשר-לו הבית, והגיד לכהן לאמר, כנגע נראה לי בבית. וצוה הכהן, ופנו את-הבית, בטרם יבא הכהן לראות את-הנגע; ולא יטמא כל-אשר בבית. ואחרי-כן יבא הכהן לראות את-הבית. וראה את-הנגע, והנה הנגע בקירות הבית שקערורות ירקרקות או אדמדמות, ומראיהן שפל מן-הקיר. ויצא הכהן מן-הבית, אל-פתח הבית; והסגיר את-הבית שבעת ימים. ושב הכהן ביום השביעי, וראה; והנה פשה הנגע בקירות הבית. וצוה הכהן, ופצו את-האבנים אשר-בהן הנגע, והשליכו אותם אל-מחוץ לעיר, אל-מקום טמא. ואת-הבית יקצע מבית, סביב; ושפכו את-העפר אשר הקצעו, אל-מחוץ לעיר, אל-מקום טמא. ולקחו אבנים אחרות, והביאו תחת האבנים; ועפר אחר יקח, והטיח את-הבית. ואם-ישוב הנגע, והפריח בבית אחרי הרס-אבניו ואחרי הטיח את-הבית; לאמר, נתק פשה בבית. ובא הכהן, וראה; והנה פשה הנגע בבית, צרעת מאכלת הוא, בבית--טמא הוא. ונתץ את-הבית, את-אבניו ואת-עציו ואת-כל-עפר הבית; והוציא, אל-מחוץ לעיר, אל-מקום טמא. והבא אל-הבית, כל-הבא אל-הבית, יטמא עד הערב. והשכב בבית, יכבס בגדיו; והאכל בבית, יכבס בגדיו. ואם-בא יבא הכהן, וראה; והנה לא-פשה הנגע בבית, אחרי הטיח את-הבית--וטהר הכהן, את-הבית: כי נרפא הנגע. ולקח לטהר את-הבית, שתי צפרים ועץ ארז ושני תולעת ואזוב. ושחט, את-הצפר האחת--אל כלי חרס, על מים חיים. ואת-הצפר החיה יקח, בעץ הארז ובשני התולעת ובאזוב; וטבל אתם ואת-הצפר החיה, בדם הצפר השחוטה ובמים החיים--והזה, על-הבית שבע פעמים. וטהר את-הבית בדם הצפור ובמים החיים ובצפר החיה ובעץ הארז ובאזוב ובשני התולעת. ושלח, את-הצפר החיה--אל-מחוץ לעיר, אל-פני השדה; וכפר, על-הבית--וטהר. זאת התורה לכל-נגע הנתק, ולצרבת. ולנגע בגד ובית. ולשאת ולסתת ולבהרת. ולהורות, ביום הטמא וביום הטהר; זאת, תורת הצרעת.

**ם** ויאמר ה' אל-משה ואל-אהרן, לאמר. דברו, אל-בני ישראל; ואמרתם אליהם, איש איש כי יהיה זב מבשרו--זובו, טמא הוא. וזה יהיה טמא בזובו: רר בשרו מזובו, או-החתם בשרו מזובו--טמאתו הוא. כל-המשכב אשר-ישכב עליו הזב, וכל-הכלי אשר-ישב עליו--יטמא. ואיש אשר יגע, בכל-אשר-יגע תחת הזב--יכבס בגדיו, וטבל במים; וטמא, עד הערב. והאדם אשר-יגע בו הזב, ולא-שטף בידו במים--וכבס בגדיו, וטבל במים; וטמא, עד הערב. והכלי חרס אשר-יגע בו הזב--ישבר; וכל-כלי עץ, יטבל במים. וטהר הזב, מזובו--וספר לו שבעת ימים לטהרתו; וכבס בגדיו, ורחץ בשרו במים חיים--וטהר. וביום השמיני יקח לו שתי תרים, או שני בני יונה; ובא לפני ה' אל-פתח אהל מועד, ונתן אותם--אל הכהן. ועשה הכהן, את-אחת חטאת ואת-השנית עולה; וכפר עליו הכהן, מזובו--לפני ה'. ואיש, כי-תצא ממנו שכבת-זרע; ורחץ בכל-בשרו במים, וטמא עד הערב. ובגד וכל-עור אשר-יהיה עליו שכבת-זרע--וכבס במים, וטמא עד הערב. ואשה אשר-שכב זכר את-שכבת זרע--וטבלו במים, וטמאו עד הערב. והאשה כי-תהיה זבה, דם יהיה זובה בבשרה--שבעת ימים תהיה בנדתה; וכל-הנגע בה, יטמא עד הערב. וכל-אשר-תשכב עליו בנדתה--יטמא; וכל-אשר-תשב עליו--יטמא. ואיש אשר-יגע, בכל-כליה--יכבס בגדיו, וטבל במים; וטמא, עד הערב. ואם-על-המשכב הוא, או-על-הכלי אשר-היא ישבת עליו--בנגעו בו, יטמא עד הערב. וכי-שכב ישכב, את-זבתה--ותהי נדת זובה עליו; וטמא, שבעת ימים--וכל-המשכב אשר-ישכב עליו, יטמא. והאשה כי-יזוב זוב דמה, ימים רבים--בלא עת נדתה; או, כי-תזוב על-נדת טמאתה--כל-ימי, זוב טמאתה: כנדת תהיה, הוא--טמא הוא. כל-המשכב אשר-תשכב עליו כל-ימי זובה--כמשכב נדתה יהיה לה; וכל-הכלי אשר-תשב עליו--טמא יהיה, כטמאת נדתה. וכל-הנגע בם--יטמא, וכבס בגדיו, ורחץ במים; וטמא, עד הערב. והיה, כי-טהרה מזובה--וספרה לה, שבעת ימים; ואחר, תטהר. וביום השמיני--תקח לה, שתי תרים, או שני בני יונה; והביאה, אל-הכהן, אל-פתח אהל מועד. ועשה הכהן, את-אחת חטאת ואת-השנית עולה; וכפר עליה הכהן, לפני ה', מזוב טמאתה. והזרתם, את-בני ישראל מטמאתם; ולא, ימותו בטמאתם--בטמאם, את-משכני אשר בתוכם. זאת, תורת הזב--ואשר-יצא ממנו שכבת זרע, לטמא בה. ודה, בנדתה--הזב, בזובו; לזכר ולנקבה--עם, אשר יקח, את-הטמא בטמאת מת. ואם-שכב ישכב, את-זבה--ותהי הזובה את-זובו; ושכב, עמה--וטמא, שבעת ימים. וכל-המשכב אשר-ישכב עליו--יטמא. ואשה כי-תזוב זוב--ימים רבים, בלא עת נדתה; או, כי-תזוב על-נדת טמאתה--כל-ימי, זוב טמאתה: כימי נדתה, הוא--טמא הוא. כל-המשכב אשר-תשכב עליו כל-ימי זובה--כמשכב נדתה יהיה לה; וכל-הכלי אשר-תשב עליו--יטמא, כטמאת נדתה. וכל-הנגע בם--יטמא, וכבס בגדיו, ורחץ במים; וטמא, עד הערב. והיה, כי-טהרה מזובה--וספרה לה, שבעת ימים; ואחר, תטהר. וביום השמיני--תקח לה, שתי תרים, או שני בני יונה; והביאה, אל-הכהן, אל-פתח אהל מועד. ועשה הכהן, את-אחת חטאת ואת-השנית עולה; וכפר עליה הכהן, לפני ה', מזוב טמאתה. והזרתם, את-בני ישראל מטמאתם; ולא, ימותו בטמאתם--בטמאם, את-משכני אשר בתוכם. זאת, תורת הזב--ואשר-יצא ממנו שכבת זרע, לטמא בה. ודה, בנדתה--הזב, בזובו; לזכר ולנקבה--עם, אשר יקח, את-הטמא בטמאת מת. ואם-שכב ישכב, את-זבה--ותהי הזובה את-זובו; ושכב, עמה--וטמא, שבעת ימים. וכל-המשכב אשר-ישכב עליו--יטמא. ואשה כי-תזוב זוב--ימים רבים, בלא עת נדתה; או, כי-תזוב על-נדת טמאתה--כל-ימי, זוב טמאתה: כנדת תהי

לָא מִנַּהּ וְלָא מִקְצָתַהּ? אֵין כָּאן שֶׁפַע יָתֵר שֶׁל פַּרְנָסָה, כִּי אִם אוֹתָהּ מָנָה קְצוּבָה הַמִּשְׁתַּפֶּכֶת וְיוֹצֵאת בְּשִׁבְעָה צִנּוֹרוֹת.

אִם כֵּן, מַה גִּשְׁכַּר אוֹתוֹ יְהוּדִי שֶׁחִלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת?

## סט

## אוֹת הִיא לְעוֹלָם

כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ חָנוּת, אוֹ בֵּית מְלָאכָה קוֹבֵעַ שֶׁלָּט מֵעַל דֶּלֶת חֲנוּתוֹ, אוֹ בֵּית מְלַאכְתּוֹ, וּכְשֶׁלָּט זֶה, הַפּוֹנֶה לִרְשׁוּת הָרַבִּים, כָּתוּב בְּמִפְרָשׁ מַה טִּיבָהּ שֶׁל חָנוּת זוֹ, אוֹ בֵּית הַמְּלָאכָה. שֶׁלָּט זֶה אַף בָּא לְהָעִיד, כִּי כָּל עוֹד הוּא תָּלוּי מֵעַל לִפְתַח הָעֵסֶק, סִימָן הוּא שֶׁבַּעַל הָעֵסֶק חַי וְקַיָּם, וְהוּא מְנַהֵל כָּרָאוּי וְכַיָּאוּת. אֲפִשָּׁר שֶׁיִּסַּע בַּעַל הָעֵסֶק מִן הַמָּקוֹם וְיִסְגְּרוּ לְשָׁבוּעוֹת אֲחָרִים, אֲבָל הַשֶּׁלָּט הַתָּלוּי לְמַעְלָה מֵעִיד, כִּי הָעֵסֶק מוֹסִיף לְהִתְקַיֵּם. אוּלָם אִם יוּסַר הַשֶּׁלָּט מֵעַל הָעֵסֶק, הֲרֵי מֵעִיד הַדָּבָר כְּמֵאָה עֵדִים, שֶׁבַּעַל הָעֵסֶק הָעַתִּיק מִשְׁכָּנוֹ לְמָקוֹם אַחֵר, וְנָטַשׁ מָקוֹם זֶה לַחֲלוּטִין.

וְכֵן הוּא הַדָּבָר בְּעִנְיַן הַשַּׁבָּת.

שַׁבָּת אוֹת הִיא בֵּין בּוֹרֵא הָעוֹלָם וּבֵינֵינוּ, כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ד' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ (שְׁמוֹת ל"א, י"ז). הַשַּׁבָּת הִיא גַּם אוֹת וְסִימָן עַל כָּל יְהוּדִי וְיְהוּדִי, הַמֵּעִיד עָלָיו עַל הֱיוֹתוֹ יְהוּדִי, וְעַל הַבְּרִית אֲשֶׁר נִכְרְתָה בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבֵין יִשְׂרָאֵל. וְאַף אִם קָרֶה, שֶׁעָבַר יְהוּדִי עַל אַחַת מִמִּצְוֹת הַתּוֹרָה, לֹא פָּקְעָה מִמֶּנּוּ יַהֲדוּתוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהֲרֵי אַף אִם עָזַב בַּעַל הָעֵסֶק אֶת עִסְקוֹ לְפָרֶק זְמַן קָצָר, עֲדַיִן לֹא הוּדַד מִמֶּנּוּ הַשֶּׁלָּט הַקָּבוּעַ עָלָיו, וְכָל עוֹד הוּא מְשַׁמֵּר אֶת הַשַּׁבָּת, הוּא בַּעַל הָעֵסֶק. בְּרַם, אִם מְחַלֵּל יְהוּדִי אֶת הַשַּׁבָּת, הֲרֵי הוּא כְּמַסִּיר אֶת הַשֶּׁלָּט מֵעַל דַּלְתּוֹ, וַהֲרֵי הוּא כְּמֵעִיד עַל עַצְמוֹ, שֶׁאֵין עוֹד נִשְׁמָתוֹ נִשְׁמָה יְהוּדִית, כִּי נִשְׁמָה זוֹ פִּנְּתָה וְנָסְעָה מִזֶּה, כְּאוֹתוֹ בַּעַל עֵסֶק שֶׁנָּטַשׁ אֶת חֲנוּתוֹ. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל, שֶׁכָּל הַמְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת, כְּאִלּוּ כָּפַר בְּכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ.



## ע

## מְקוֹר הַבְּרָכָה

אַחַד הָעֲשִׂירִים בְּמוֹסְקְבָה הָיָה נוֹהֵג מִנְהָג שֶׁל תִּהְפּוּכוֹת וּמַעֲדִים, כְּבִיכוֹל, עַל עֵין שֶׁל מַעְלָה - מוֹסִיף מִן הַקֹּדֶשׁ עַל הַחוֹל. בְּעֶרְבֵי שַׁבָּתוֹת הָיָה מְאַחֵר בִּסְגִירַת בֵּית מִסְחָרוֹ, וְאִלּוּ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּתוֹת הָיָה מַקְדִּים הַרְבֵּה בִּפְתִיחָה. עַל אוֹתוֹ עָשִׁיר הִמְשִׁיל הָ"חָפֵץ חַיִּים" זַ"ל מָשָׁל זֶה:

מַעֲשֶׂה בְּאִכָּר, שֶׁהָיָה מַבִּיא תְּבוּאָה לִמְכִירָה לְסוֹחֵר יְהוּדִי. וְכָךְ הִסְכִּימוּ בֵּינֵיהֶם הַמּוֹכֵר וְהַקּוֹנֶה, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ שׁוֹקְלִים אֶת שַׁקֵּי הַתְּבוּאָה בַּמֹּאזְנַיִם, הָיָה הַסּוֹחֵר חוֹרֵט חָרִיץ בַּקִּיר, וְאַחַר כָּךְ הָיוּ שְׁנֵיהֶם סוֹפְרִים אֶת הַחֲרִיצִים וְיָדְעוּ, שֶׁכִּמְסַפֵּר הַחֲרִיצִים, כֵּן מִסְפַּר הַפּוּדִים (פּוּד - יְחִידַת מִשְׁקָל רוּסִית, כְּ16 ק"ג) שֶׁל תְּבוּאָה שֶׁהֵבִיא הָאִכָּר.

לְיָמִים גִּמְלַךְ הָאִכָּר בְּדַעְתּוֹ וְהֶחְלִיט, שֶׁדֶּרֶךְ זוֹ שֶׁל חֶשְׁבּוֹן סַכָּנָה יֵשׁ בָּהּ, שֶׁהֲרֵי יָכוֹל הַסּוֹחֵר לְטַשְׁטֵשׁ אַחַד הַסִּימָנִים שֶׁעַל הַקִּיר, וְאָז הֵן הוּא מַפְסִיד פּוּד שֶׁל תְּבוּאָה. לָכֵן בָּא וְהִצִּיעַ לַסּוֹחֵר דֶּרֶךְ אַחֶרֶת: כְּנֶגֶד כָּל פּוּד שֶׁל תְּבוּאָה שֶׁשָּׁקַל בַּמֹּאזְנַיִם, יָשִׂים הַסּוֹחֵר מַטְבֵּעַ עַל גַּבֵּי צְלַחַת, וְאַחַר כָּךְ יִמְנוּ אֶת הַמַּטְבְּעוֹת וְיֵדְעוּ, כִּי מִסְפַּר הַפּוּדִים כְּמִסְפַּר הַמַּטְבְּעוֹת.

הִתְחִילוּ נוֹהֲגִים כָּךְ. בְּרַם, בְּשָׁעַת מַעֲשֶׂה לֹא אָצַר הָאִכָּר כֹּחַ לְכַבֵּשׁ אֶת יִצְרוֹ, וּכְשֶׁרָאָה שֶׁהַסּוֹחֵר אֵינוֹ מַבְחִין בְּמַעֲשָׂיו, הָיָה מְמַהֵר לִשְׁלֹחַ יָדוֹ בַּחֲשַׁאי, גּוֹטֵל מַטְבֵּעַ מֵעַרֵמַת הַמַּטְבְּעוֹת שֶׁבַּצְּלַחַת וּמְשַׁלְשְׁלָהּ לְתוֹךְ כִּיסוֹ.

מִמֵּילָא, הֲלֹא תָּבִינוּ, כִּי הַסּוֹחֵר הָיָה מְשַׁלֵּם לוֹ אַחַר כָּךְ לְפִי מִסְפַּר הַמַּטְבְּעוֹת שֶׁבַּצְּלַחַת.

אַף הָעָשִׁיר דָּנָן, סִים הָ"חָפֵץ חַיִּים" זַ"ל וְאָמַר, נוֹהֵג כְּמִנְהָגוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אִכָּר "פִּקֵּחַ". הֲרֵי תְּלוּיִים אָנוּ בַּחֲסָדָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּשְׁפַּע עָלֵינוּ אֶת בִּרְכָתוֹ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ צִוָּה עָלֵינוּ בַּתּוֹרָה (שְׁמוֹת כ', ט'): "שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלַאכְתֶּךָ וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת וגו'", וְאָמְרוּ חַז"ל, כִּי מִן הַשַּׁבָּת מִתְמַשֵּׁךְ הַשֶּׁפַע לְכָל יְמוֹת הַחוֹל. כְּיָוֹן שֶׁכֵּן, הֲרֵי כָּל פַּרְנָסָתוֹ שֶׁל אָדָם בְּשִׁאָר יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ מִן הַשַּׁבָּת הִיא נִמְשֶׁכֶת, וְאִם הוּא מַעֲרִים עַל הַשַּׁבָּת וּמְקַצֵּץ מִמֶּנָּה שָׁעוֹת מִלְּפָנֶיהָ וּמֵאַחֲרֶיהָ,

הֲרֵי נִמְצָא, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא מְרַמֶּה אֶת עַצְמוֹ, כִּי בְּכָךְ הוּא מַקְטִין אֶת הַשָּׁפַע שֶׁמִּשְׁפִּיעָה הַשַּׁבָּת עַל שְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ...

## עא

## עַל הַמּוֹסִיפִים מִן הַקֹּדֶשׁ עַל הַחוֹל

עַל הַמּוֹסִיפִים מִן הַקֹּדֶשׁ עַל הַחוֹל, מְאַחֲרִים לְהִכָּנֵס לַשַּׁבָּת וּמְמַהֲרִים לָצֵאת מִמֶּנָּה לְעִסְקֵיהֶם וְלִמְלַאכְתָּם, אָמַר ה"חַפֵּץ חַיִּים":

מְשׁוּלִים אֲנָשִׁים אֵלֶּה לְאוֹתוֹ טִפֵּשׁ, שֶׁהֶחֱזִיק בְּיָדוֹ צְלוֹחִית וּבָהּ רַעַל חָרִיף בְּיוֹתֵר. מִשְׁתַּעְשֵׁעַ טִפֵּשׁ זֶה בָּרַעַל וְאוֹמֵר לְנַפְשׁוֹ: אָמְנָם יוֹדֵעַ אֲנִי, כִּי רַעַל מְסֻכָּן בִּצְלוֹחִית זוֹ, אֲבָל שָׁמָא תֹּאמַר, כִּי גַּם טִפּוֹת מְעַטּוֹת מִן הָרַעַל יְסַכְּנוּ אוֹתִי, לָא מִנֵּהּ וְלָא מִקְּצָתֵהּ. עַד כַּמָּה שֶׁאֲנִי מֵבִין, אִם אֶגְמָא אֶת כָּל הָרַעַל שֶׁבַּצְלוֹחִית בְּבַת אַחַת, רַק אָז חַיַּי בְּסַכָּנָה.

וַדַּאי שֶׁכָּל הַשּׁוֹמֵעַ יִצְחַק לוֹ, כִּי יָדוּעַ, שֶׁרַעַל מְסֻכָּן כָּזֶה עָלוּל לְהָמִית אָדָם אַף בְּכַמּוּת שֶׁל טִפּוֹת זְעֵירוֹת בְּלִבַּד. טָעוּת מָרָה זוֹ טוֹעִים אֵלֶּה הַמְאַחֲרִים לְהִכָּנֵס לַשַּׁבָּת וּמְמַהֲרִים לָצֵאת מִמֶּנָּה וְאוֹמְרִים: שָׁלוֹם עָלַי נַפְשִׁי, שֶׁהֲרֵי אֲנִי סוֹגֵר אֶת חֲנוּתִי בְּמֶשֶׁךְ כָּל יוֹם הַשַּׁבָּת, וּבָזֶה יָצָאתִי יְדֵי חוֹבָתִי. מַה בְּכָךְ אִם מַחֲצִית הַשָּׁעָה, אוֹ שָׁעָה אֵינְנִי מְדַיֵּק כָּל כָּךְ בִּסְגִירַת הַמִּפְעָל, אוֹ הַחֲנוּת, אוֹ מַקְדִּים בְּמִקְצָת פְּתִיחָתוֹ לִפְנֵי צֵאת הַשַּׁבָּת. בִּגְלַל שָׁעָה קַלָּה זוֹ לֹא יֵאָרַע לִי מְאוּמָה.

טָעוּת מָרָה הִיא. תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה צִוְּתָה עַל שְׁמִירַת הַשַּׁבָּת וְגָזְרָה וְאָמְרָה, כִּי מְחַלְּלֶיהָ עֲנוּשִׁים כָּרֵת, אוֹ מִיתַת בֵּית דִּין. הָעוֹשֶׂה מְלָאכָה רָגַע אֶחָד לְאַחַר כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת, אוֹ הַמַּתְחִיל לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה רָגַע אֶחָד לִפְנֵי צֵאת הַשַּׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ, כְּבָר מִתְחַיֵּב הוּא בְּעֹנֶשׁ נוֹרָא זֶה, הַכּוֹרֵת אֶת נַפְשׁוֹ מִשָּׁרְשָׁהּ, חַס וְשָׁלוֹם.

שׁוּמָה עַל הָאֲנָשִׁים הַלָּלוּ לָדַעַת, כִּי הֵם מְסַכְּנִים אֶת חַיֵּיהֶם בְּכָךְ.

(11)

# שְׁמִירַת הַלָּשׁוֹן

## עב

## רוּחַ מְמַלְּלָא

ה"רוּחַ מְמַלְּלָא" שֶׁבָּנוּ, כֹּחַ הַדִּבּוּר, מַתָּנָה נִפְלָאָה וִיקָרָה הִיא, שֶׁהָעָנִיק הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לָאָדָם, בְּחִיר הַיְצוּרִים. וּפְלִיאָה יְתֵרָה בְּמַתָּנָה זוֹ, שֶׁאֵין הָאָדָם זָקוּק לְהִתְרַכְּזוּת, אוֹ לְכַוָּנָה מְיֻחֶדֶת כְּדֵי לְהוֹצִיא מִלָּה מִפִּיו, לְעֻמַּת פְּעֻלּוֹת אֲחֵרוֹת בִּשְׁאָר אֵיבְרֵי הָאָדָם, שֶׁכְּדֵי לְבַצְּעָן עַל הָאָדָם לַחֲשֹׁב קֹדֶם לָבֵן, שֶׁאִם לֹא יָשִׂים הָאָדָם אֶל לִבּוֹ בִּפְעֻלּוֹתָיו, לֹא זוֹ בִּלְבַד שֶׁהֵן לֹא תַּצְלַחְנָה, אֶלָּא הוּא עָשׂוּי לִלְקוֹת עַל יָדָן.

נִקַּח לְדֻגְמָא פְּעֻלָּה פְּשׁוּטָה בְּיוֹתֵר, תְּקִיעַת מַסְמֵר בְּכֹתֶל. הֲרֵי זוֹ מְלָאכָה וְאֵינָהּ חֲכָמָה כְּלָל, וְכָל שׁוֹלֶיָא בֶּן יוֹמוֹ מְסֻגָּל לַעֲשׂוֹת זֹאת. בְּכָל זֹאת דּוֹרֶשֶׁת פְּעֻלָּה קְטַנָּה וּפְשׁוּטָה זוֹ הִתְרַכְּזוּת וּתְשׁוּמֶת לֵב. כְּשֶׁהוּא אוֹחֵז בְּיָדוֹ הָאַחַת אֶת הַמַּסְמֵר וּבְיָדוֹ הַשְּׁנִיָּה אֶת הַפַּטִּישׁ וּמַכֶּה עַל רֹאשׁ הַמַּסְמֵר, עָלָיו לְהַשְׁגִּיחַ הֵיטֵב וְלֹא לְהַסִּיחַ אֶת דַּעְתּוֹ; שֶׁאִם לֹא כֵן, עָשׂוּי הוּא לִפְגֹּעַ בַּיָּד בִּמְקוֹם לְהַכּוֹת בַּמַּסְמֵר. אִם פְּעֻלָּה קְטַנָּה כָּךְ, פְּעֻלּוֹתָיו שֶׁל אֻמָּן מַמְחֶה בִּמְלָאכָה חֲשׁוּבָה וּמְסֻבָּכָת, וַדַּאי שֶׁהֵן דּוֹרְשׁוֹת הִתְרַכְּזוּת יְתֵרָה לְלֹא הָפֵס הַרְעַת כָּלְשֶׁהוּ.

אוֹתוֹ הַדִּבּוּר, שֶׁהָעָנִיק הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לָאָדָם, כֹּחַ נִפְלָא טָמוּן בּוֹ. כְּדֵי לְהוֹצִיאוֹ לַפֹּעַל אֵין הָאָדָם נִזְקָק כְּלָל לְכַוָּנָה מְיֻחֶדֶת, לְהִתְרַכְּזוּת, אוֹ לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מֵהַפֵּס הַרְעַת, אַף עַל פִּי שֶׁפְּעֻלָּה זוֹ, הַנִּרְאֵית כֹּה פְּשׁוּטָה, מְסֻבָּכָת הִיא מְאֹד. כָּל מִלָּה דּוֹרֶשֶׁת פְּעֻלָּתָם שֶׁל הַרְבֵּה אֵיבָרִים כְּדֵי לְבַטְּאָהּ, הָאוֹת "ב" - אֶת הַשְּׂפָתַיִם, הָאוֹת "ח" - אֶת הַחֵךְ וְהַגָּרוֹן, הָאוֹת "ל" - אֶת הַלָּשׁוֹן וְכוּ'.

ספר הבהיר הקדוש



וכתיב במן שמות טז ששת ימי תלקטהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו. כיון דלא משתכח ביה מזוני מה ברכתא אשתכח ביה כיון שלא נמצא בו מזון, איזו ברכה תמצא בו דאלא הכי תאנא אלא כך למדנו כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין כל הברכות שלמעלה ושלמטה תלויות ביום השביעי ותאנא ולמדנו אמאי לא אשתכח מנא ביומא שביעאה מדוע לא נמצא מן ביום השביעי משום דההוא יומא מתברכאן מיניה כל שיתא יומין עלאין וכל חד וחד יהיב מזוניה לתתא כל חד ביומוי מההיא ברכה דמתברכאן ביומא שביעה כיון שאותו יום מתברכים ממנו של ששה ימים עליונים, וכל אחד ואחד נותן מזון למטה כל אחד ביומו מאותה ברכה שמתברכים מהיום השביעי ובגיני כך ולכן מאן דאיהו בדרגא דמהימנותא בעי לסדרא פתורא ולאתקנא סעודתא בליליא דשבתא בגין דיתברך פתוריה כל אינון שיתא יומין ולכן מי שהוא בעל אמונה, צריך לסדר שולחנו ולתקן סעודה בליל שבת כדי שיתברך שולחנו כל ששה ימים אלה דהא בההוא זמנא אזדמן ברכה לאתברכא כל שיתא יומין דשבתא וברכתא לא אשתכח בפתורא ריקניא כי באותו זמן מזדמנת ברכה לברך כל הששה ימים של השבוע, וברכה לא נמצאת על שולחן ריק ועל כך בעי לסדרא פתוריה בליליא דשבתא בנהמי ובמזוני ולכן צריך לסדר שולחנו בליל שבת בלחם ומזון. רבי יצחק אמר אפילו ביומא דשבתא נמי אפילו ביום השבת גם כן.

רבי יהודה אמר בעי לאתענגא בהאי יומא ולמיכל תלת סעודתי בשבתא בגין דישתכח שבעא וענוגא בהאי יומא בעלמא צריך להתענג ביום זה ולאכול ג' סעודות בשבת כדי שימצא שובע ועונג ביום זה בעולם רבי אבא אמר לאזדמנא ברכתא באינון יומין דלעילא דמתברכאן מהאי יומא להזמין ברכות באותם ימים שלמעלה המתברכות מהיום הזה

## ידיד

אמר ויברך אלהים את יום השביעי. ומתרץ **אלא הכי תאנא וכו'** ז"ל הרמ"ק וסוד הענין כי בימי החול העולם ניזון ע"י מלאך מטטרו"ן שהוא כולל ו' ימי החול. והטעם הוא כי השפע הנשמי אי אפשר שיגיע למטה אלא ע"י לבושי היצירה הקרובים לעשיה. וביום השבת השכינה מאירה בעולם והעולם ניזון ע"י השכינה בהיותה מולבשת בלבושין דבריאה שהם לבושי שבת ויו"ט. ולכן אין שפע נשמי בשבת. אמנם שפעו רוחני מזון הנפשות. והיינו שהששה כולם יונקים מהנקודה האמצעית ושואבים ממנה מזון רוחני כדי להנשימו ולהשפיעו אל התחתונים איש יומו, לפי שאין בו מזון נשמי בנזכר. לכך אין מזון לחיצונים והם מתבטלים. אמנם ישראל קדושים הם ורוחניים, אדרבה, ביום שבת הם מקבלים שפע ומזון מתוך הקדושה לכל ו' ימים כמוהם כמלאכי עליון. וזה הוראה נמורה שהם תחת קדושתו של מלך מלכי המלכים ולא תחת קדושת המלאכים. וז"ש **מאן דאיהו בדרגא דמהימנותא וכו'** ולכן מי שהוא בעל אמונה, צריך לסדר שולחנו ולתקן סעודה בליל שבת כדי שיתברך שולחנו כל ששה ימים אלה. ר"ל דוקא כני ישראל קדושים שהם מצד האצילות בני מהימנותא בעו לסדרא וכו' כדי שיתברך שולחנם ולא יצטרכו לקבל מששה ימים. **ועל כך בעי לסדרא פתוריה בליליא דשבתא בנהמי ובמזוני** ולכן צריך לסדר שולחנו בליל שבת בלחם ומזון. ואומרו בלילא, לא שאינו חייב בג' סעודות אלא שאין הענין אלא כדי לקבל כדפירשנו, וכיון שנכנס שבת ובאה מנוחה ושולחנו ערוך ונתברכו מזונותיו, שוב אין צריך לענין זה עוד עריכת השולחן. ולזה אמר ליליא דשבתא, אבל נ'סעודות באחרייהו קיימי. **רבי יצחק אמר אפילו ביומא דשבתא נמי** אפילו ביום השבת גם כן. חולק על

## ביאור המאמר

הדעה הקודמת ואומר שגם כיום השבת צריך לערוך השולחן כדי לקבל גם מברכת מדת היום שהיא ברכה עליונה יותר **רבי יהודה אמר** חולק על ר' יצחק שלדעתו די בסידור השולחן לחוד כדי לקבל הברכות כמו שולחן לחם הפנים. ואומר ר' יהודה שאין כן ענין השבת דבעינן וקראת לשבת עונג אלא **בעי לאתענגא בהאי יומא ולמיכל תלת סעודתי בשבתא** ר"ל אכילה ממש **בגין דישתכח שבעא וענוגא בהאי יומא** צריך להתענג ביום זה ולאכול ג' סעודות בשבת כדי שימצא שובע ועונג ביום זה בעולם. וז"ל הרמ"ק: כי טעם אל שלש סעודות הוא שמזון ימי החול קצוב מיום ר"ה ונתן ביד ימי החול מזון כך לפלוני בכל יום ויום, והמוסיף מיום א' ליום ב' חסר לו ככר אכל שפעו וברכתו. אבל ביום השבת שהוא מקור הברכות אין לו קצבה שבהיותו מתענג, הוא משפיע ומוסיף שפע כפי עינונו בעולם הזה, כן יושפע עליו מלמעלה. עכ"ל. **רבי אבא אמר** ר' אבא חולק על ר' יהודה ואינו סובר שצריך הסדרת השולחן. ומודה לר' יהודה שצריך להתענג בשלש סעודות וחולק על ר' יצחק בדבר אחד, כי לפי דעתו אינו חייב לסדר השולחן ביום כי אם פעם אחת. ומודה ר' אבא לר' יצחק שצריך לסדר השולחן נ' פעמים, ועוד שצריך להתענג. וז"ש **לאזדווגא (כך היא גרסת הרמ"ק והרא"ג) ברכתא באינון יומין דלעילא דמתברכאן מהאי יומא** להתחבר ולהשתוות אל הברכות שבאותם ימים שלמעלה, היינו חג"ת נה"י הימים העליונים המתברכים מהיום הזה, משבת. וזהו כמו ר' יצחק שבסדירת השולחן הוא משתוה אל הימים הקדושים הרוחניים המקבלים שפע מן הנקודה האמצעית והוא שוה אליהם. מהרמ"ק. ובעת בא לחדש קושיית ר' יהודה על ר' יצחק ואומר

## נפש

**המחלקת בין הזוהר לגמרא בענין נדר ושבועה** וזה דרך הזוהר ר"מ שבועה דמיתסר גברא גוף אדם נאסר ועליו חלה השבועה הרי אדם וחי ואית ביה ממשות והרי הוא חל על דבר שיש בו ממש. נדר דמיתסר חפציה ורוב חפצים אין בהם חיות ולא ממש ומי שאין בו חיות השכלה אין בו ממש כלל. לכן נדר חל על דבר שאין בו ממש מיתסר חפציה שאין בו ממש. והכל עולה למקום אחד.

ואין הזוהר חולק על הגמרא כי הכל לכוונה אחת כהלכה ואין כן הזוהר לגמרא אלא שינוי לשון, דהגמרא מסביר להו שיבינו הדברים לפשטות יותר שבועה שלא אישן חל על אין בו ממש. ובאמת השבועה חלה על האדם והרי יש בו ממש. ואילו הזוהר ר"מ מסביר בדרך פנימיות הדברים בדרך סודות ורזין עילאין לפי האמת כי השבועה חלה על גוף האדם, וגוף האדם יש בו ממש. לעומת זאת הנדר הוא ענין של איסו חפצא וכולל הכל, וכל דבר שאין בו רוח חיים אין בו ממש קרינן, והרי הנדר חל על הכל. והר"מ מסביר על פי הסוד כמבואר בדברי מרן נדר חיי המלך והוא זיווג הפנימי דנשיקין שאינה חלה על כלי והכל רוחני דלא צריכה יסוד. וכיון שאין שם כלי הרי אין בה ממש כי הממשות הוא אין בלתי מושג ובלתי כלי אין בטל כי הנשיקין הנעלמים זיווגא דלהון במזלא שהוא אין. וגם הממשות נתקשר בא"ס בטל ומבוטל אין ממש לגמרי ואין הזיווג שם בכלים ע"י יסוד אלא אין שאינו בזעיר אלא תוספת רוחניות מלך חפץ בחיים בחפץ ורצון דלית ביה כלי וגוף ולא ממשות כי לא נקרא ממש אלא כשהרוח והחיות מתלבש בכלי כמו מטה אהרן. אבל הרוחניות גמור המתקשרין באור א"ס הנקרא אפס שאין שום השגה אין בו ממש נקרא גם כן כי שניהם כאחד יש בהם ממש קרינן להו.

לכן הנדר נקרא בזוהר חל על דבר שאין בו ממש הן בפשטות מיתסר חפציה ואין בכלי בלא רוח שום ממשות. וכן רוחניות הרוח בלי כלי אין בו ממש קרינן, דלית ביה תפיסה. לכן היה הר"מ מוכרח לשנות את לשונו לפי האמת כי **שבועה חלה על האדם שיש בו ממש.** וכך למעלה על גוף מלכות ששם נקרא ממש ששם משיגים הנביאים איזו השגה. **והנדר חל גם על**

[illegible]



[illegible]

חד בלא פרודא ונכלל ביום השלישי להיות אחד בלא פירוד. ולבתר יומא רביעאה אתגלי עבידתיה לאפקא אומנא לאומנותיה דכל חד וחד ולאחר יום רביעי התגלה מעשהו להוציא את האומן למלאכתו בכל אחד ואחד בגין דיומא רביעאה איהו רגלא רביעאה דכרסייא עלאה כיון שיום רביעי הוא רגל רביעי של הכסא העליון. וכל עבידתייהו דכלהו וכל מעשהו של כולם בין יומין קדמאין ובין יומין בתראין, הוו תליין ביומא דשבתא בין של הימים הראשונים ובין של האחרונים היו תלויים בשבת. הדא הוא דכתיב, ויכל אלהים ביום השביעי, דא שבת ודא הוא רגלא רביעאה דכרסייא זו היא שבת זו היא הרגל הרביעית של הכסא. ואי תימא אי הכי, מהו את שבתותי תשמורו, תרין א"כ מהו את שבתותי שהם שנים אלא שבת דמעלי שבתא ושבתא דיומא ממש לית לון פרודא

שבת של ליל שבת ושבת של יום ממש אין להם פירוד.

אמר ההוא טייעא דהוה טעין בתרייהו אמר אותו חמר שהיה מחמר אחריהם ומהו ומקדשי תיראו. אמר ליה דא קדושא דשבת זה קדושה של שבת. אמר ליה ומהו קדושא דשבת ומהי הקדושה של שבת א"ל דא קדושא דאתמשכא מלעילא זוהי קדושה הנמשכת מלמעלה אמר ליה אי הכי עבידת לשבת דלאו איהו קדש, אלא קדושא

ידיד — ביאור המאמר — נפש

להיות אחד כלא פירוד, שהרי אין למלכות מעצמה ולא כלום אלא היא נעלמת ביום השלישי וכנגדו נקראת יום ד' ואילו יום רביעי עצמו הוא כנגד הנצח. **ולבתר יומא רביעאה** הוא המלכות **אתגלי עבידתיה** כאשר יסד את הארץ ביום הרביעי הוציא את הגילוי שנעשה בשלשת הימים מהכח אל הפועל **לאפקא אומן לאומנותיה** להוציא אומן למלאכתו **דכל חד וחד** של כל אחד ואחד מתג' ימים הראשונים. ופעולת החסד מתגלה ע"י הנצח, ופעולת הגבורה מתגלית ע"י ההוד, ופעולת הת"ת על ידי היסוד. כי נה"י הם ענפי תג"ת והימים ד' ה' ו' הם גמר מעשה ימי א' ב' ג'. ואכן, ביום ראשון נגמרה יצירת האור בכח, כלומר, נשרשו השורשים הרוחניים להוצאת המציאות הזאת, וכפי שראינו השורשים יצאו כתוצאה מזיווג תו"מ. ואותו שורש יצא אל הפועל ביום רביעי שבו נתלו המאורות. ביום ב' נגמרה מלאכת הרקיע בתוך המים בכח כנ"ל, ויצא אל הפועל ביום חמישי שנאמר בו וישרצו המים ועוף יעופף על פני רקיע השמים. ביום ג' נגמרה היבשה בכח כנ"ל, ויצא אל הפועל ביום ששי שנאמר בו תוצא הארץ נפש חיה. נמצא שהכל יצא ע"י המלכות שהיא רביעית לג' הימים הראשונים ונכללת בת"ת וכן נכללת ביסוד. וזאת **בגין דיומא רביעאה איהו דגלא רביעאה** תג"ת הם ג' הרגלים והמלכות היא הרגל הרביעית **דכרסייא עלאה** של הכסא העליון היא הבינה. **וכל עבידתייהו דכלהו** וכל מעשהו של ששת ימי בראשית **בין יומין קדמאין** הם ימים א' ב' ג' כנגד תג"ת **ובין יומין בתראין** ימים ד' ה' ו' כנגד נה"י **הוו תליין ביומא דשבתא** היו תלויים בשבת כי אז נזדווגו הזו"ן על ידי היסוד ונמשכה הארה וקיום אל כל מה שנעשה בששת ימי בראשית. וז"ל המקדש מלך: שמן הראוי היה שיום השבת תהיה המלכות ראש לכל הו"ק להלחם עם הקליפות ולברר מהם הבירורים, אלא שאין דרך האשה להיות ראש במלחמה. לכן ביום השבת עולים העולמות מעלה מעלה ואין מברורים שום בירור רק הם מזדווגים ע"י אורות עליונים, ונמשך הארה גדולה אל כל העולמות וגם אל העוה"ז הנשמי וכל מה שנמשך מששת ימי בראשית נמשך להם קיום והעמדה **הדא הוא דכתיב, ויכל אלהים ביום השביעי** שהרי קשה מה עשה ביום השביעי שנאמר ויכל מלאכתו, הרי כלה מלאכתו ביום הששי? אלא הענין הוא שע"י זיווג העולמות ביום השבת למעלה במקומה האמיתי, נמשכת הארה וחיות וקיום אל כל מה שנעשה בששת ימי בראשית. **דא שבת ודא הוא רגלא רביעאה דכרסייא** זו היא שבת, והיא המלכות הרגל הרביעית של הכסא.

**ואי תימא אי הכי, מהו את שבתותי תשמורו, תרין** א"כ מהו את שבתותי שהם שנים הרי אין לנו אלא שבת אחת **אלא** שתי כחינות הן: א. ליל שבת, כ. יום השבת. ומפרש **שבת דמעלי שבתא** הוא ליל שבת היא המלכות שעיקר עליתה הוא כליל שבת **ושבתא דיומא ממש** הוא הז"א שעיקר העליה כשבת הוא של הז"א. ואכן כל הכוונות בליל שבת הן לעליית המלכות, וביום השבת הכוונות הוגלות אל עליית הז"א. ונקראו שבת כי שכתו ממלאכת הבירור, ממלחמתם נגד הקליפות. ואומר כי **לית לון פרודא** אין להם פירוד כי הזו"ן מזדווגים בשבת לתת כח לכל ימי המעשה.

**אמר ההוא טייעא דהוה טעין בתרייהו** אמר אותו חמר שהיה מחמר אחריהם **ומהו ומקדשי תיראו** כי אותו טייעא לא רצה לקבל את פשט הפסוק לירא מהמקדש, כי מה עניינו אצל שבת לאחר שדיבר בענין זיווג הזו"ן. **אמר ליה** רבי אלעזר **דא קדושא דשבת** אין מדובר על בית המקדש אלא מדבר על הקדושה שהמלכות מוסיפה על עצמה כשבת. **אמר ליה ומהו קדושא דשבת** ומהי הקדושה הזו שאתה מדבר עליה **א"ל דא קדושא דאתמשכא מלעילא** זוהי תוספת קדושה הנמשכת על המלכות מלמעלה, והם המוחין הנמשכים לזו"ן מאו"א שעלו למעלה בשבת כנ"ל. **אמר ליה** ההוא טייעא **אי הכי** לפי דבריך שהקדושה היא מה שהזו"ן מקבלים המוחין מאו"א, א"כ **עבידת לשבת דלאו**

---

וזיווג זה של יסוד ומלכות דא"ק הוא ענין ביום עשות ה' אלהי"ם ארץ ושמים כי אז העולם נתכסם ע"י ששיתוף רחמים ברין ונתקן עולם האצילות.

נמצא כי שתי השבתות הם יסוד ומלכות, ואותם אנו מצווים לשמור.

**ענין הבירורים** קדם חטא אדה"ר היו כל העולמות למעלה במקומם כמו שהיה בעת האצילות הראשונה. לאחר שחטא, ירדו כל העולמות ממקומם. ותכלית ירידה זו היתה כדי לברר בירור המלכים שנפלו בשבירת הכלים, כי מהפסולת של אותם מלכים שנפלו נעשו הקליפות והחיצונים וכל תיקון העולם הוא הבירור של אותם ניצוצות קדושה שנפלו לתוך הקליפות. וענין הבירור הוא להוציא את הקדושה שנפלה למטה וישארו שם רק הסינים. וזאת, כי הקליפות לוקחות את החיות שלהן רק מאותה קדושה שנפלה, וכאשר נברר את כל אותם ניצוצות הקדושה, שוב לא תהיה חיות לקליפות ואז הם יכלו לנצח. ויתקיים הפסוק בלע המות לנצח, כלומר, שהקליפות יתבלעו מאליהם. והבירור ניתן לישראל קדושים במשך ששת אלפי שנין, לפי שכך נקבע במחשבת הבריאה, שמספר נשמות קבוע במשך זמן קבוע, יביא לבירור כל אותן ניצוצות הקדושה. והסיבה שישראל מקבלים בעבודת הבירור שלהם מניע מי' ספירות דאצילות. וסדר הבירורים הוא, תחילה נעשה הבירור בעולמות העליונים אבי"ע. אח"כ נעשה בירור הנשמות, ואח"כ נעשה הבירור בכל הבדואים שבעולם העשיה הזה של רצח"ם. והבירור אינו נעשה אלא בימי החול. והענין הוא כי בימי החול יש היתר מלאכות ואז ניכרת פעולת הבירור. וכפי שראינו שישראל מקבלים עזרה מהספירות דאצילות, ואכן ספירות דאצילות מתלבשות בששת ימי החול כדי לברר הבירורים הנ"ל. והנה, אין כח בזה אלא לז"א שהוא בחינת הזכר ויש בו הכח לבדר את הבירורים הנ"ל. ולכן אינם נעשים אלא בששת ימי החול כי ר"ק דז"א הם חג"ת נה"י מתלבשים בששת ימי החול והם עתידים כביכול במלאכת הבירור של ישראל קדושים. אבל כשבא יום השבת שהוא כנגד המלכות שהיא בחינת הנוקבא, אין בה כח לבדר, אדרבה, ע"י הכח של הז"א שמתקן בכל ימי החול, אז כשבאה המלכות ביום השבת היא מתחברת עם הז"א ואז מפסיק תהליך הבירור וע"י חיבור המלכות עם בעלה יש עליה לכל העולמות אל מקומם הראשון כמו שהיה בתחילת האצילות והבריאה הראשונה.

נמצא שכשבת אין בירורים כלל ועיקר, אדרבה, אז מוציאים הזו"ן נשמות חדשות מאותו יחוד תו"מ.

**כל יומא גלי עבידתיה** ששת הימים הם חג"ת נה"י וכשאומר כל יום הכוונה לאחת משש הספירות הללו. ואומר גלי עבידתיה ויהיב חיליה, כי היום הרוחני נתן כוחו ביום הגשמי של העוה"ז. וכל זה היה רק בבחינת

מהר"ל אליספר הלוי אייב הורוויץ נבו"ר



ואין מי וכוח יכולים כו', והנה חז"ל דרשו בשמא דהר סיני הר שירדה שנאה לאומות העולם עליו:

וזהו וידבר (ק) ה' אל משה בהר כל זמן שהאדם בגדלות והגבהה ההר. אזי סיני לאמר שנוא אמירתו שיאמר דברי תורה ברביס, ואמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם. כלומר אימתי יהי' אליהם ואצלם ציווי דואמרת שיאמרו דברי תורה ברביס, כי תבואו אל הארץ מדת עמה שנקרא ארץ:

והנה לפוס (ר) פשטי' דקרא ראוי לשים לב במאמר הכתוב כי תבואו כו' ושבתה הארץ שבת לה' כו' מיותר. דהא לא ידענא ענין השביתה וזמנה עד כי פורש אחר כך שש שנים תזרע כו' ובשנה השביעית שבת שבתון יהי' לארץ שבת לה'. ובכה למודא סגי. והוה לי' למכתב רק כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם שש שנים תזרע כו' ובשנה השביעית כו', אבל אריבעה תיבות הללו ובשנה כו' דכתיב בפסוק זה נראה כמיותר:

ובדרך אגדה (ס) פירשו כתוב זה לענין שמירת שבת אלא שהאלו בשיה לארץ כאשר נבאר. והוא עם אמרם ז"ל אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד היו

## תדרש נועם

(דברים ג, כו) ולא תביא תועבה אל ביתך, והקב"ה אומר (סוטה ה.) אין אני והוא יכולין לדור יחד בעולם, והנה חז"ל דרשו (שבת פמ.) דעל כן נקרא בשם הר "סיני" לפי דירדה על ידו ועליו שנאה להאומות מהקב"ה, הרי דתיבת סיני יפורש מלשון שנאה.

(ק) וזהו כונות הכתוב "וידבר ה' אל משה בהר" היינו דהקב"ה אמר לו למשה, דכל זמן דהאדם הוא בגדלות וגיאות והגבהה כמו הר, אז "סיני לאמר" היינו דאז הוא שנואה לפני הקב"ה אמירתו מה דאומר דברי תורה ברבים, ואמר הכתוב אחר זה "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם" כלומר דתדבר אל בני ישראל ותודיע להם דאימתי יהי' אליהם ואצלם הציווי של "ואמרת" היינו המצוה לומר דברי תורה ברבים, ואמר הכתוב דזה יהי' "כי תבואו אל הארץ" היינו כאשר יבואו אל בחינת הארץ, הוא מדת הענוה דנקראת "ארץ" דרק כשיהיו בזו הבחינה רק אז יאמרו דברי תורה ברבים. (ראה בחוקותי ד"ה ואמר והשיג ע' שם"ז):

(ר) והנה לפי פשטות הכתוב ראוי לשום לב ולהבין במאמר הכתוב כי תבואו וכו' ושבתה הארץ שבת לה', דכל המאמר הזה של ושבתה הארץ שבת לה' הוא מיותר, דהרי מזה לא ידענו לא ענין השביתה מה היא ולא זמן השביתה מתי תהי', עד כי יפורש לנו אחר כן בהכתוב שש שנים תזרע וכו' ובשנה השביעית שבת שבתון יהי' לארץ שבת לה' שדך לא תזרע, ובזה הכתוב בעצמו הי' די לנו, ואם כן הי' לו לכתוב רק כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם שש שנים תזרע וכו' ובשנה השביעית וכו' אבל ארבע תיבות הללו של ושבתה הארץ שבת לה' הנאמר בכתוב הזה נראה כמיותר.

(ס) והנה בדרך אגדה פירשנו הכתוב הזה לענין שמירת שבת בשנה השביעית, אלא דתלה הכתוב לשמירת השבת בביאה להארץ כאשר נבאר, ויבואר עם מאמרם ז"ל (שבת קיח:) אלמלא שמרו ישראל שני שבתות כהלכתן, מיד היו נגאלין, ובילקוט תהלים



נגאלין, ובילקוט תילים בפסוק כיום אם בקולו תשמעו אמר ר' לוי אם משמרין ישראל אפילו שבת אחד כתקנה מיד בן דוד בא והן נגאלין כתיב הכא כיום וכתיב כאם שמור את יום השבת. ואין כאלו כסותרין כי בא בשלישי ומכריע. דבזוה"ק איתא דבשבת אחד נגאלין אלא דאחד הוא בשתים שבת דלילא ושבת דיממא. וזהו כוונת רז"ל באמרם שתי שבתות, כן מצינו לפרש דש"ס דידן ובילקוט מכוונים לדיעה אחת. (ח) והנה כי כן יש להפליא. דהלא עם בני ישראל עינינו רואות שבומרי שבת הן ועל כל פנים רובן, ומדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום ואחרו פעמי מרכבותיו: והתשובה בזה על שלשה דרכים.

## תדרש נועם

(תתנ"ב) על הכתוב (תהלים צה, ז) היום אם בקולו תשמעו, א"ר לוי אם משמרים ישראל אפילו רק שבת אחת כתיקונה, מיד בן דוד בא, והן נגאלין, כתיב הכא היום, וכתיב התם (דברים ה, יב) שמור את יום השבת, והנה אין שני המאמרים האלו כסותרים זה את זה, כי בא הכתוב השלישי ומכריע, והוא דמובא בהזוהר הקדוש (בהקרמה ה:) דגם בשמירת שבת אחת הן נגאלין, אלא דכל שבת נחשב כשני שבתות, לפי דיש קדושת יום השבת, ויש קדושת הלילה דשבת, ודזהו כוונת רז"ל במאמרם שתי שבתות, מעתה לפי זה מצינו לפרש דהש"ס שלנו עם הילקוט מכוונים לדעה אחת, ואין ביניהם שום סתירה.

(ח) והנה אחרי כי כן הוא יש אם כן להפליא, דהלא עינינו הרואות דעם בני ישראל הם שומרי שבת, ועל כל פנים רובם שומרים את השבת, ואם כן מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום, ומדוע אחרו פעמי מרכבותיו, אכן דהתשובה על זה הוא בשלשה דרכים.

(ח) הדרך האחד הוא על פי דברי האריז"ל בליקוטי אמרים בפרשת כי תשא, המובא בדברינו למעלה בהכתוב ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתותי תשמורו, כי אות היא ביני וביניכם, דצריך להבין דמה זה דאומר "ואתה" גם מה בא למעט בתיבת "אך", ורז"ל דרשו בו דבא למעט דמלאכת המשכן לא ידחה את השבת, והאריז"ל פירש בו עם הידוע דמשה רבינו עליו השלום תיקן את השבת במצרים ליום מנוחה, על ידי דאמר לפרעה כי טוב וראוי הדבר דינוחו יום אחד בשבוע למען יתחזק כוחם להמלאכה בשאר ששת הימים, ופרעה הסכים לזה, ואז בחר משה את יום השביעי ליום מנוחה, נמצא דהיו ישראל שומרים את השבת גם בהיותם במצרים, רק דשמירת השבת לא היתה לשם מצות ה', כי אם למען דינוחו מיגיעם ועבודתם.

(ב) והנה אחרי כן כאשר נצטוו על מצות השבת לקדשו, אז על כל זה עשו את השבת רק מצות אנשים מלומדה ורק למען

הרה"ג ר' רפאל גלדמר נ"ל



מכל פגם ועבירה שהרי זה גורם שכחת התורה כידוע, וכמ"ש באו"ח הק' פ' ראה (י"ב כ"ח) בפסוק שמור ושמעת, ובא הכתוב להזהיר שלא יגרום שכחת התורה לעצמו ע"י איזה עבירה, שמר המצוה לבל תעבור עליהם ובזה ושמעת וגו', וכתיב מ"ש רש"י פ' משפטים (כ"ג י"ג) על הכתוב ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו, דבא הכתוב ליתן לא תעשה על כל עשה, ועיין ש"ח שם, וה"ג בא הכתוב ליתן לאו נוספת על כל לא תעשה משום שגורם שכחת התורה.

וי"ל עוד בפסוק רק השמר לך ושמור נפשך, שבא להזהיר על שמירת גופו בשביל סיבה זו עצמה שאם יחלש יחלשו גם חושיו מלזכור התורה, כבתענית (י"א ע"ב) דת"ח אסור ליגע בתענית משום שממעט בעבודת שמים, ועיין בכלי יקר שפירש כן, השמר לך, על שמירת הגוף, ולכג"ל מועטים דכיון דלשון שמירה בא להזהיר לעשות כל עצדקי שלא יבא לידי כך ממילא שפיר נכלל בה, וע' מגחת חיטוי (מאור תקמ"ו) שהקשה בבא דכתב הרמב"ם (ה' רוצח ושמירת הנפש פי"א ה"ד) דמהך קרא נפקא לי' שמירת גופו ומג"ל הא, הלא פשטא דקרא מיירי בשמירת נשמתו ועיי"ש דהכי דבברכות (ל"ב ע"ב) גבי חסיד אחד שהי' מתפלל בדרך בא שר אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום א"ל והלא כתיב בתורתכם רק השמר לך וכו', הרי שפירשה על שמירת גופו, מ"מ מג"ל דהלדק אתו, ועיי"ש בהשמטות. ולהג"ל א"ש דממילא נכלל גם שמירת גופו בהקרא.

ועיין תורת משה להחת"ם פ' קדושים (ד"ה עוד ג"ל) על מ"ש רש"י עה"פ אים אמו ואביו תירלו ואת שבתותי תשמורו, דמורא אב ואם אין דומה שבת, ולקמן אה שבתותי תשמורו ומקדשי תירלו ודרשו חז"ל דאין בנין בית המקדש דומה שבת, וכקשו המפרשים ה"ג נימא איפוך אנא דאין קדושת שבת דומה מורא אב ואם, והירלו דנפ"ל מדגבי שבת כתיב שמירה וגבי אב ואם וגבי מקדש כתיב לשון מורא, דמורא משמע רק שלא יארע הפסד אבל שמירה משמע שיש עליו אחריות ובעינן שמירה מעולה טיי"ש, ולכג"ל מבואר הדבר יותר דשמירה משמע מכל לד, שלא יהי' דבר המקלקל הדבר הנשמר.

**ושמרו** בני ישראל וגו'. אמרו חז"ל בשבת (קי"ח ע"ב) אלמלי משמרין ישראל ב' שבתות מיד נגאלין, ובזה"ק (בהקדמה ה' ע"ב) הובא בטעם מגדיש (פ' בהר ד"ה והנה ולפוס) מבואר דהכוונה על שבת אחת וב' בחיות דיממא ודלילא, וי"ל דמרומז כאן ושמרו בני ישראל "את" השבת דעיקר שבת היא ביום שקדושתה יותר גדולה ונשאה כמבואר בספרי קודש [פרע"ח שער השבת פכ"א דמה"ע נקרא קודש היום קידושא רבא משום דהזמן גדול מבלילה], "ואת" בא לרבות בחינת הלילה, ועל ידי שמירת ב' הבחיות יהיו נגאלין, והכי קאמר קרא ושמרו בני ישראל את השבת הייתו דיממא ולילא כג"ל, לעשות עי"ז את השבת דלעתיד שהוא לדורותם ברית עולם.

**עוד** יל"פ דב' שבתות הייתו שבת לגוף ושבת לנשמה דהייתו עסק התורה ורוחניות, ובאמת בקרא אינו מפורש רק לא תעשה מלאכה ותשבות, אך בתורה שבע"פ קבלנו לא נהגה שבת אלא לעסוק בתורה, וזהו ב' שבתות, ומרומז בכך קרא ושמרו בני ישראל "את" השבת, את לרבות רוחניות ותורה וקדושה ואז לעשות עי"ז שבת דלעתיד כנ"ל.

**עוד** י"ל, לפי מ"ש בשמח משה פ' אמור (ל"ב ע"א ד"ה השבתו) על מערב עד ערב תשבתו שבתכם, דהיבת שבתכם מיותר, ומפרש שם דכל שבת אין קדושתה ע"י מעשינו דמקודש וטומד הוא בברכות (מ"ע ע"א) בביאה (ע"ז ע"א) דלהכי אומרים מקדש השבת וישראל והזמנים דשבת קדוש ועומד ויו"ע מתקדש ע"י ישראל, אך שבת דלעתיד יום שכולו שבת יבא על מעשינו וע"כ נקרא "שבתכם" ע"י מעשיכם, ומרמז הקרא תשבתו דהייתו תעשו מנוחה, ר"ל שתפעלו שיהיה שבתכם דייקא, שיהיה מעתה יום שכולו שבת עכד"ק. נמצא שמובחים שבת בשביל שבת דלעתיד, וזהו שרמזו חז"ל

**מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים, ישא אשה הגונה לו**
(ד"ה) **ברכת ה' לבוראו.**
**ד"ה אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו**
**ד"ה אשרי כל ירא ה'.**

**ד"ה אשרי**

**ד"ה אשרי** (ד"ה) **אשרי הגבר אשר מלא אשפתו** ונו'. אמר רבי אבא: אם אדם מבקש לעשות מלחמה עם אדם אחר, אל יבקש לעשות מלחמה עם אדם גדול ממנו, אלא עם אדם שאינו גדול ממנו, שאם יגבר עליו אדם גדול ממנו, אין לו תקנה לנצח אותו, אבל אם יגבר אדם גדול ממנו, יש לו תקנה לנצח אותו. אמר רבי אבא: אם אדם מבקש לעשות מלחמה עם אדם גדול ממנו

מקדש מעט הרב"ר א אהרן וואלדן



ואינן יוצאין ספורשין מפיו. וכן מתלא אמר אם בגערותך לא קצתה איך תשיגם בוקנותך: [כג] **א"ר** יצחק מ"ד (קהלת יח) כי הילדות והשחרות הבל דברים שאדם עושה בילדותו משחירים פניו לעת זקנותו. דבא אמר ברזולי הגלעדי ששוף בזמה היה וכל השטוף בזמה זקנת קופצת עליו: [כד] **תא** חזי (קהלת יח) בבקר זרע זרעך וגו' תאי קרא אוקמוה בבקר דא אתוא בזמנא דב"נ אתקיים בחיליה זיתא בעולימו כדין אשתדל לאולדא בנין באיתתא דחזוא ליה דכתיב בבקר זרע זרעך דהא כדין זמנא איהו בר"א כחצים ביד גבור כן בני הנעורים בגין דיכיל למיהלף להו ארחוי דקוב"ה ויהא ליה אגרא טבא לעלמא דאתי דכתיב אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער. לא יבושו בהתוא עלמא בזמנא דמאריהון דדינא ייתון לקטרגא עלוי דלית לך אגרא טבא בהתוא עלמא כהחוא דאוליף ליה לגבריה דחילו דמריה בארחוי דאורייתא. ת"ח מה אמור באברהם דכתיב (בראשית יח) כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט ועל דא ההוא זכו קיימא ליה בהתוא עלמא לגבי כל מאריהון דדינא. ובג"כ בבקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידך ביומי דזקנה אמנא דטיב בר נש מה כתיב אל תנח ידך לא ישבוק מלאולדא בהאי עלמא מ"ט בגין דלא תדע איזה יכשר הזה או זה לפני האלהים בגין דיקומון בגיניה בהתוא עלמא ועל דא כתיב הנה נחלת ה' בנים דא צרורא דנשמתא סטרא דעלמא דאתי ולהאי נחלא מאן זכי ליה לב"נ לאעלא בהתוא נחלת ה' בנים אינון בנין זכאן ליה לנחלת ה' ועל דא וכאה דהוא ב"ג דוכי לון ויולוף לון ארחוי דאורייתא כמה דאתמר:

(ה) [כה] **טב** ליה לגבר דימלי בית מרשיה מגהון לא יבהתון ארום ינצון עם בעלי רבביהון בחדע בית דינא: [כו] **אשרי** הגבר אשר מלא אשפתו מאי כי ידברו את אויבים בשער אר"ח בר אבא אפילו האב ובנו והרב והתלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד נעשים שונאים זה את זה ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה שנא' (במדבר כא) את והב בסופה אל תקרי

**בְּנֵי הַנְּעוּרִים: (ה) אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר מִלֵּא אֶת־אַשְׁפָּתוֹ**

לחזור מחריהם מפני שיבה לכן ידמה אותם אל האדם שאינו כ"כ נכון שיוליך עמו אשפה מלאה חצים והם לו למשמרת שאם יזרוק א' ולא יומיל יקח אחר כן הם בני הזקנה שאם לא יוכל עם האחד לייסרו יוכל עם האחר להיסרו ואם לא יוכל עם כולם מפאת חולשתו עם אחד מהם יוכל ואחרב לו וקם עליו להיסרו: וז"ל בעל **תהלת ה'** ואני שמעתי כי כאומר כחצים ביד גבור וגו' ר"ל הענין שאחרז"ל ואי הוה נסיבנא באחריסר הוה אמינא לשטנא גירא בעינייה כי הייתו גירא הייתו חץ ע"כ: והרב **חזה ציון** ז"ל כתב כחצים" ביד" גבור" כן" בני" הנעורים" כי בשוד האיש נער זרעו מורה כחץ ואז מוליד כשז"ל ולזה דמה בני הנעורים לחצים ביד גבור ועוד שבהיותו עדיין נער הוא מגדל אותם והם לו לעזר לימי זקנתו משא"כ בני זקונים שאין לו לעזר אלא אדרבה הם לו לעזר גדול בנים. וס"ת כל הפסוק היא מגדרי"ם כי מגדרים אנו רואים כי הבנים הם כחצים ביד גבור הממית בהם את אחרים והוא נגול מהמות דהא בעון נדרים בנים מתים כשז"ל ומיתתם מכפרת על אביהם שלא ימותו הם וכמו שהמשילו משל נאה רז"ל על ענין זה: וז"ל הרב **מלובלין** ז"ל כי הנה הגבור היש לו חצים בידו מגינים בעדו ויש לו תועלת מהם. כן אם מפאת נעורים הם ביד האדם שעושה תשובה עליהם הם לו לתועלת לעבודת הש"י. אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם דהייתו אם מכיר שפלותו גם אחר תשובתו עליהם אינו מתגאה. ע"כ כתיב לשון אשפה. גם הוא לשון גרתק שלהם כידוע: **ומר"ר** ז"ל מקאנק אמר כחצים ביד גבור כן בני הנעורים המשיל את ימי הנעורים לחצים היינו כמו שהגבור באם כבר שלא החץ מתהת ידו ותיכף אח"כ כאשר יתנחם על הדבר ורואה שפעולתו ואת תהיה נעדרה א"א לו בשום אופן להשיב עוד החץ אליו. כן המה ימי הנעורים של אדם נעדרי החזרה. כי אם לא פעל בהם להטמיק אז בעבדות כפי כחו אז. כמה רחוק הדבר שימי הזקנה יספיקו לו. וכל ימי חלדו של האדם ירגישו חליות ימים אלה: [ו] (ה) **אשרי** הגבר אשר מלא את אשפתו מאותם חצים. אשפה תיק החצים שקורין קייכרי"ן בלע"ז. לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער. תלמידי חכמים שמגלתין זה את זה בהלכה ונראים כאויבים זה לזה (תוספות) לרז"ל: וז"ל **דראב"ע** ז"ל אחר שדימה הבנים לחצים להלחם עם האויב אמר אשר מלא את אשפתו מהם דרך משל. לא יבושו האב והבנים. ועשה בשער לעיני הכל. והעשה להוכיר כי דאב דוד. כאשר נאמר לו והוא לא יבנה הבית בעבור שיעקמו אויביו ושמתו וכאשר הגיד לו נתן כי כבר היולא מחלציו יבנה הבית סרה כל דאגתו: **והרד"ק** ז"ל פי' לפי שהמשיל אותם לחצים המשיל ביתו לאשפה. לא יבושו האב והבנים כשידברו בשער לפני הזקנים כי הם רבים וטובים ויוכלו לדבר בשער לפני אויביהם ולא יבושו ולא יתנו מהם. ועל מלך המשיח יתפרש כך. אמר אם ה' לא יבנה בית אמר על בהמ"ק. ועיר אמר על ירושלים והנה מיום שחרב בהמ"ק וגלו ישראל היתה ירושלים עשה בנויה עשה חרבה כי היתה ביד אדום וביד ישמעאלים וכל הבנים אתגרו מלחמה אלה יבנה ואלה יחריבה לפי שאין רצון הש"י בבניינם ובשמירתם. ושוא עמלו הבונים קשות שקדו השומרים. ואמר שוא לכם משכימי קום אלו אדום שבבשו תחלה ירושלים. מאחרי שבת אלו הישמעאלים

## בית אהרן

[כב] שבת פכ"ג: [כד] ואל סדר ויצא: [כה] תרגום יהונתן: [כו] פרושין פ"ת:



תהלים <מקדש מעט> - ד וואלדן, אהרן בן ישעיהו נתן עמוד מס 633 התודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

18

כ וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטָּא
וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ הַקָּהָל כִּי
אֶת־מִקְדַּשׁ יְהוָה טִמֵּא מֵי נִדָּה לֹא־
זֹרַק עָלָיו טָמֵא הוּא: כא וְהָיְתָה לָהֶם
לְחֻקַּת עוֹלָם וּמַזֵּה מֵי־הַנִּדָּה יְכַבֵּס
בְּגָדָיו וְהַנֹּגֵעַ בְּמֵי הַנִּדָּה יִטְמָא עַד־
הָעָרֶב: כב וְכֹל אֲשֶׁר־יִגַּע־בּוֹ הַטָּמֵא

בְּמַיָּא וְיַרְבֵּי בְּרַמְשָׁא: כ וּגְבַר דִּי יִסְתָּאַב וְלָא יַדֵּי עֲלוֹהִי וְיִשְׁתֵּיצֵי אֲנָשָׁא הַהוּא מִגּוֹ קְהָלָא אֲרֵי יָת מַקְדְּשָׁא דַיְיָ סָאִיב מַי אַדְיוּתָא לָא אִזְדְּרִיקוּ עֲלוֹהִי מְסָאֲב הוּא: כא וּתְהֵי לְהוֹן לְקִים עָלָם וּדְיַרֵי מַי אַדְיוּתָא יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וּדְיִקְרַב בְּמַי אַדְיוּתָא יְהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא: כב וְכָל דִּי יִקְרַב בֵּיהּ מְסָאֲבָא יְהֵי מְסָאֲב וַאֲנַשׁ דִּיקְרַב

**לקט בהיר**

וכקידושין ס"ב. פריך וחטאו ביום השביעי למה לי ומשני אלטריך סד"א הני מילי לקדשים אבל לתרומה מחד נמי סגי קמ"ל (ג"א), או אפשר שקמ"ל דלא מיתת ביום השלישי וביום שביעי „או" ביום השביעי שכחד מניהו סגי, זה אמר שזה גמר טהרתו אבל לא כל כל טהרתו (לבוש): לב) פי' לא די לומר שחייב כרת על המשכן, שנמשח בשמן המשחה משא"כ מקדש הו"א שלא לחייב, וגם מקדש נבדו לא די, שקדושתו קדושת עולם, שהמקום נשאר קודש הגם שנחרב לזה חייב כרת, משא"כ משכן שלא נתקדש המקום רק כל זמן שהוא שם צריך להשמעינן שאעפ"כ חייב כרת: לג)

(כ) **ואיש אשר יטמא וגו'.** אם נאמר מקדש למה נאמר משכן וכו'[לב] כדאיתא בשבועות (ט"ז:): (כא) **ומזה מי הנדה.** רבותינו אמרו (יומא י"ד.) שהמזה עהור[לג], וזה בא ללמד שהטושא[לד] מי חטאת טמא טומאה חמורה לטמא בגדים שעליו[לה] מה שאין כן בנוגע, וזה שהוליאו בלשון מזה לומר לך שאין מטמאין עד שיהא בהן שיעור הזאה: **והנוגע וגו' יטמא.** ואין טעון כיבוס בגדים[לו]: (כב) **וכל אשר יגע בו.** הטמא הזה[לז] שנטמא במת, יטמא:

דכתיב בפסוק י"ט והזה „הטהור" על הטמא הרי שאף אחר שהזה טהור הוא (רש"י): לד) דוקא שלא במקום מלוה, אבל הנושא כדי להזות אינו טמא, שהלא כל המזה נושא הוא וכבר אמרנו שבשעת ההזאה אינו מטמא, שהלא אי אפשר בענין אחר, והתורה נותנה דוקא להזות, א"כ פה שטימא שלא במקום מלוה הוא הפה שטיהר במקום מלוה (רא"ם), ואל תטעה בדברי חז"ל שאמרו שפירוש מיצת מזה נושא, וזה יהיה שקר חו"ש, לא כן הוא, הס ז"ל לא אמרו זאת, אלא הכתוב אומר שאם הזה מי הנדה (שלא במקום מלוה) טמא, ואמרו חז"ל (מכת הסמיכה) שאין הכתוב מטמא משום שהזה אלא משום שנשאו בשעה שהזה, וא"כ אם נשאו בלי להזות ג"כ טמא, ולפי"ז קשה אם טומאתו בא מכח שנשאו למה עשה הכתוב המשל במזה, לזה תירצו ז"ל שדרך אגב השמיענו הכתוב שצריך שיעור הזיה כדי לטמאות (ג"א), וכן דוקא קודם שנעשה מלוה, אבל אם זרק על טמא ונטף ממנו ובא אדם ונשאו אינו מטמא (רא"ם): לה) לאו דוקא שמלובש עליו אלא שנוגע בו בשעה שנטמא (וכן הוא בכל כיבוס בגדים שבתורה, חוץ מטמא מת שהוא אב הטומאה), ואינם טמאים הבגדים משום שהוא נוגע בהם, שהלא הוא ראשון לטומאה ואינו מטמא אדם וכלים, אלא משום מיבור, שהבגדים הם עפלים לו ונטמאים ביחד עמו ונעשים ראשון לטומאה, וכל זה רק בטומאה חמורה ולא במגע (רא"ם): לו) מדהוצרך הכתוב לבדו את הנוגע הרי זה אומר שאינו נכלל במאמר ומזה מי הנדה, ואדרבה משמע שעד עתה לא היינו עוסקים במגע, ומדאמר במזה וכבס בגדיו ולא בנוגע הרי זה מוכח דלזה אפקיה שאינו מטמא בגדים, והרמב"ם ז"ל אין דעתו כן, אלא גם ומזה מיירי בין בנושא ובין בנוגע, והחילוק שבין ראשא לסיפא, שהראשא מיירי שיש שיעור הזייה לזה מטמא בגדים בין נושא ובין נוגע, וסיפא מיירי שאין שם שיעור הזייה לזה אינו מטמא בגדים בין נושא ובין נוגע, והמפרשים האריכו לברר מן הגמ' והספרי מאן כרש"י ומאן כהרמב"ם, ודוגע דרכו של רבינו ליכך אחר פשוטו של מקרא (במקום שאפשר) ופשוטו כן מוכח וכמו שאמרנו: לז) פי' ממה שאמר הכתוב הטמא בה"א הידועה ולא שפירשו אותו הטמא שעיקר המדובר בו שצריך מי נדה, והוא אדם שנטמא במת, אם אדם זה נגע בבגד או בכלי או בשום תפך אותו התפך טמא הוא, ואינו חוזר על פסוק שלפניו על אדם שנטמא ממי הנדה, שאין הכתוב מזכירו בשם „טמא" (רא"ם), ישוד שאם חוזר על שלפניו מיותר תיבת



ביה יהי מסאב עד רמשא: יִטְמָא וְהַנֶּפֶשׁ הַנֹּגַעַת תִּטְמָא עַד־

**רש"י**

**והנפש הנגעת.** בו בטמא מת[לח] תטמא עד הערב, כאן למדנו[לט] שכמת אבי אבות הטומאה והנוגע בו אב הטומאה ומטמא אדם, זו* פירושה לפי משמעה והלכותיה, ומדרש אגדה העתקתי מיסודו של רבי משה הדרשן, חכו:ד(מ) **ויקחו אליך.** משלהם[מא] כשם שהם פרקו חמי הזהב לעגל (משלהם) כך יביאו זו לכפרה משלהם* (מ"ל): **פרה אדומה.** משל לבן שפחה שטיפה פלטין של מלך אמרו תבא אמו ותקנה הלוחה* כך תבוא פרה[מא] ותכפר* מב) על העגל

שיני נטחאות * זהו - זה. * עליהם. * צואת במה. * ותקנה.

לומר שפי' כל אשר יגע בו כל אוכל אשר יגע בו (ולא כלים) שמקבל טומאה גם מולד הטומאה, וא"כ יכול להיות שהמת אב הטומאה ואדם ולד הטומאה והמאכל שני לטומאה, אבל מסיפא דקרא שאמר שטמא מת מטמא אדם אחר א"כ הוא אב הטומאה והמת אבי אבות (רא"ם), וזה הטעם שהוליא הכתוב את האדם לבדו ולא כללו בכל אשר יגע בו (בא"י), והש"ס כתב כאן בתוך דבריו „וכלים נטמאו מרבנן" וזה אינו אמת: מ) פי' מה נשמעה פרה אדומה משאר קרבנות לבור שקוים ממעות הקדש ולא נאמר בהו ויקמו, שלא הקהל לוקחים אלא משה או הממונה, אבל כאן צריך דוקא ליקח בכוונה שכל הצבור לוקחים לכפרה, ואפשר שלא לקחו פרה זו הראשונה ממעות הקדש אלא כל אחד משתתף בו דוקא לשם פרה, וכשם שאחרן צוה ליקח מן הגשים והם פרקו משלהם כן יתנו דוקא משלהם (בד"א): מא) פי' ולזה צריך להיות דוקא פרה מה שלא מצינו כן בשום קרבן - הקשה הרא"ם ז"ל הגן במשנה דר"ה שאין לוקחין שופר של פרה ואמר עולא הטעם משום אין קטיגור נעשה סניגור, הרי שפרה ועגל היינו הך, א"כ היאך ליקח פרה אדומה לכפר, ותירץ ע"פ הגמר' דשאני עבודת פנים, וחזר והקשה מלקחן שדוקא אלעזר ולא אהרן שהוא קטיגור, ותירץ שאהרן עצמו אפילו בתוך חייהון, וגרתה לי לומר שאין כאן קושיא בכלל, דזל בתר טעמא, שהכן גדול ביוה"כ לו שלים לבור בר"ה שבא לרצות ולפיים את המלך ב"ה ולגמר זכות על כלל ישראל ולהשתיק את השטן המקטרג צריך ליהר ביותר שלא ליתן פתחון פה לשטן שלא להזכיר שום פשע ועון, לזה אם יבא בזהב או יתקע בשופר פרה בזה יתעורר המקטרג ויטעון שאין למחול להם על עונותיהם כי הלא כתיב וביום פקדי ופקדתי, אבל כמה שלפנינו שכל הקרבן בא לכפר מעשה העגל עצמו ודאי שצריך הסניגור להגיד ולפרש על מה הוא בא, ואין ענין אין קטיגור לכאן כלל, אדרבה היכא דמי משוה באותו מקום באותו זמן ובאותה וכו', ולזה אמרו חז"ל משל הדומה לנמשל שדוקא אמו בעצמה צריכה לקנות, ודוקא אמו ולא הבן בעצמו שאם יבא הבן יגרשוהו משם ויאמרו לו אל תיגע אל הפלטין ואל תתראה לפניו והיאך יעלה בת לבא לכאן אם טיפת פלטין של מלך, א"כ נכון הוא שדוקא אלעזר ולא אהרן (מדברי הג"א שהרחבתיו): מב) וא"ת מה ענינה של פרה זו לכפר על העגל הלא אין זו קרבן הנתון על המזבח לכפרה, הפרה נעשה

**אור החיים**

הלא מה שאנו אומרים אין עושין מן הדין הוא על שלפנינו אינו נקרא עושין מן הדין כי בכלל הבא עושה מיתה של בית דין של מטה וכאן לו יהיה כולו יש מקלתו) והרי מתחייב הוא על מקלתו כי שנטמא ונכנס למשכן טמא[מב] מיתתו בידי שמים, כל חלק וחלק שבו יקרא מקלתו ואין אנו עושין ועוד לבד מזה כשנשכיל על דבר נראה כי מה אותו מן הדין אלא מן הכתוב, ואולי שסובר תנא זה

**אור בהיר**

ת"ק שמשמעות „כל" הבא הוא אפי' מקלתו, ואפי' בלא ייתור וכל אשר וגו'. **כט)** פי' האמת שכאן אין שייך הענין של עושין בכלל שהלא אין שום איסור ושום עבירה ושון ליטמא את עצמו (תוך כאן עושה בכלל, אלא לו יהיה שבוודאו שאחר שנטמא נכנס למקדש או אכל קדשים, הלא עושה זו בכרת (בידי שמים) ועל זה אין נפ"מ אם בא האזהרה בפירוש או ע"י ק"ו. ל) שאם אדם בא אל האהל הלא ידו ורגלו בא שם.

הָעֵרֶב: פ כ א וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל א וַאֲתוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל כְּנִשְׁתָּא

### לקט בהיר

לגורך אפרה לטהר בו טמאי מתים, ויש לומר שבמעמד הנבחר פסקה זוהמתן וכטלה המיתה מאבותיו וכמאמר ר׳ יוסי בע״ז ה׳. לא קיבלו ישראל את התורה אלא כדי שלא יהא מלאך המות שולט בהן שנאמר (תה׳ פ״ב) אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם אבלתם מעשיכם אבן כאדם תמותון, לזה מבא הפרה ותקנת לוחת המיתה וטומאתה שגרם העגל (ג״א): מג) אפשר הכוונה שלכך תהיה הפרה תמימה באדמימות שגם הם נעשו בעלי עבירות לגמרי, שהמודה בע״ז ככופר בכל התורה, אשר אין בה חוס, לפי שגם הם היו קודם העגל בלא חוס (מ״ל): מד) לזה צריך כל מעשיה על ידי כהן, משא״כ שאר בשר קדשים הנשרפים בחוץ, ואפילו שחיטתה צריך להיות לפני אלעזר: מה) פי׳ מאחר שאמרנו באות הקודם שצריך דוקא כהן א״כ למה נפסל אהרן, וכי יש עבודה שאין כהן גדול יכול לעשותה ורמיזו שלדורות כשרה בכהן גדול לכולי עלמא, ובפרט כאן היה יותר צריך להיות אהרן, זה לעומת זה שהלא עליו נקהלו, אלא ודאי משום אין קטיגור וכו׳, ועיין לעיל אות מ״א: מו) דכתיב (מ״א ה׳ י״ג) מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר: מז) וגם העגל עשו מחמת גאוה, כמו שדרשו ז״ל בפסוק (דבר׳ ל׳ ג׳) ודי זהב, וכדכתיב (הושע ב׳) וכסף הרבתי להם והם עשו לבעל, כלומר מחמת גאוה של עשירות (מ״ל), או אפשר על פי זוה״ק תשא קל״ח: שהערב רב

(חגיג׳): **אדומה.** על שם (יבמות ח׳ י״ח) אם יאדימו כתולע, שהחטא קרוי אדום (מ״ה): **תמימה.** על שם ישראל שהיו תמימים ונעשו בו בעלי מומין[מב] תבא זו ותכפר עליכם ויחזרו לתמותם (מ״ה): **לא עלה עליה עול.** כשם שפרקו מעליכם עול שמים (מ״ה):

(ג) **אל אלעזר הכהן.** כשם שנקהלו על אהרן שהוא כהן[מג] לעשות העגל (מ״ה), ולפי שאהרן עשה את העגל לא נתנה (לו) עבודה זו על ידו[מד] שאין קטיגור נעשה סניגור (מ״ה): (ה) **ושרף את הפרה.** כשם שנשרף העגל (מ״ה): (ו) **עץ ארז ואזוב ושני תולעת.** ג׳ מינין הללו כנגד שלשת אלפי איש שנפלו בעגל, ואח״כ הגבוה מכל האילנות ואזוב נמוך מכולם[מה] סימן שהגבוה שנתגאה[מו] וחטא יפיל את עצמו כאזוב ותולעת ויתכפר לו (מ״ה): (ט) **למשמרת.** כמו שפשע העגל שמור לדורות לפורענות שאין* לך פקידה שאין בה מפקידת (עון) העגל (סנה׳ ק״ב) שנאמר (שמות ל״ב ל״ד) וביום פקדי ופקדתי וגו׳ וכשם שהעגל מטמא*[מח] כל העוסקין בו כך פרה מטמאה* כל העוסקין בה, וכשם שנטהרו באפרו שנאמר (שם בא) ויחר על פני המים וגו׳ כך ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת וגו׳[מט] (מ״ה):

שיני נושחאות • ואין. • טומא. • תטמא.

הלכו לאמוריהם חוץ לענינים ביחד עם הלאן והנקר ולא אכלו מן המן רק הפסולת ביחד עם הבהמות, ולזה כשראו שעת הכושר שאין משה בא בטענה בקנאה וגאוה או נהיה לעם אחד חברים בהשוואה או נעשה (גם) לנו אלהים אשר ילכו (גם) לפנינו, ואהרן מסר נפשו ואמר מוטב לעשות להם אלהים מאשר יתחברו חו״ש עם ישראל עיי״ש, על כל פנים ראינו משם שמקור העגל היתה גאוה (ב״ב): מח) דכתיב (תה׳ ק״ו כ״מ) וימלדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים, וכתיב (ישעי׳ ל׳ כ״ב) תזרם כמו דוה לא תאמר לו (ר״ב): מט) ומסיים ונתן עליו „מים״ חיים, כמו שם ויחר על פני „המים״:

### אור החיים

שכל כיולא בזה[לא]) נקרא עונשין מן הדין:

ב) **א. ויבאו** בני ישראל וגו׳. צריך לדעת למה הולרך לומר כל העדה ולא הספיק במאמר בני ישראל שמן הסתם הם כל העדה, אלא לפי מה שקדם לנו מדבריהם (מד״ר סו״פ בלק) כי כשישראל הם במדרגת ישרים ולדיקים נקראים בני ישראל וכשאינם בגדר הנאות נקראים עם כאומרו (י״ד י״ח) עד אנה יתאלמו העם הזה והרבה כיולא בזה, והרבה פעמים יקראם הכתוב עם בני ישראל הגם שימצאון בהם הרבה אשר אינם ראוים לגדר זה ויכוין הכתוב אל הרוב הכשרים, וכאן הודיע הכתוב כי כל העדה

### אור בהיר

לא) אפי׳ יש בכלל כולו מקצתו ואפי׳ הוא עונש בי״ד של מעלה, וכן הוא בתוס׳ חולין קט״ו ד״ה מה.



לְמַדְבְּרָא דְצִין בְּיַרְחָא קַדְמָאָה וִיתֵיב עַמָּא בְּרָקֵם וּמִיתַת תַּמָּן כָּל־הָעֵדָה מִדְבַּר־צִן בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקָדֵשׁ וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם

### רש״י

(א) **כל העדה.** (כל) עדה השלימה*[א]) שכבר מתו מתי מדבר וחלו פרשו להייס[ב]) (חגיג׳ י״ד): **ותמת שם מרים.** למה נסמכה (פרשת) מיתת מרים לפרשת

שיני נושחאות • העדה שלימה (רמביין).

### לקט בהיר

א) אם תאמר בני ישראל מה חסר עוד, פשוט שהוא כל העדה, וכי נשתרו שם מקצתם, אלא ודאי לומר כולם בעדה אחת, אבל עד עתה כל ארבעים שנה היה שם ב׳ מיני עדה קצתם נחתמו למות במדבר וקצתם נכתבו לחיים (רא״ם),

והרמב״ן ז״ל הקשה על זה, למה להודיע זאת ב׳ פעמים, שהרי לקמן בפסוק כ״ב פירש רש״י דבר זה עוד הפעם, ותירו במדרש דרשו זאת רק שם ולא כאן, וארלה לתרץ דעת רבינו שבפסוק זה נאמר בחדש ניסן בשנת האלבעים, שהיו אז עוד שם בייהסה כמה אנשים שנכנסו לתוך ס׳ שנה שלהם ולפ׳ שלימים לא הגיעו (עיין בדברינו בפ׳ שלח י״ד ל״ג באות מ״ט) והיו מוכנים למות בטו׳ באב ולא מתו, ופסוק כ״ב דלקמן נאמר בר״ח אב, ושם בהר ההר בכו על אהרן ל׳ יום עד אחר חמשה עשר באב שנתברר לכולם שלא ימותו עוד, לזה חז״ל אמרו דרשתם על פסוק ההוא, אבל רבינו (שרלוו לייטב לשון יתר שבכתוב) הוסיף לומר זאת כאן שהכתוב רומז שכולם לחייס הגם שהם בעצמם עדיין לא ידעו (ב״ב): ב) לא אמר כולם „באו״ לארץ, שהרי מתו אח״כ כ״ד אלף בשטים ע״י מעשה פעור, אלא פרשו לחייס פי׳ רחוים היו לחייס שעדיין לא נכתבו למות במדבר אם לא שמטאו אח״כ, גם לקמן בפסוק כ״ג לא כתב רבינו כולם נכנסו אלא עומדים ליכנס

### אור החיים

ישנם בגדר זה שיקראו בני ישראל, והוא מאמר ויבואו בני ישראל כל העדה פירוש כולן נקראים בשם ישראל בגדר ישרים ולדיקים, וזה מכוון לדברי רז״ל שאמרו וזה לשונם כל העדה עדה השלימה. והם ז״ל נראה שדרשו תיבת כל העדה עלמה[לב]) שחגיד השלימות והקיום, וע׳ פנים לתורה. והכוונה בהודעה זו היא לג׳ סיבות. הא׳ לפי שהוא אומר בסמוך מעשה מי מריבה ואמרו ז״ל (דב״ר פ׳ ואתחנן) שנענש משה על ידם שאמר להם שמעו נא המורים לזה הקדים להודיעך כי כל העדה היו לדיקים וזו היתה סיבה שנענש משה שקראם מורים[לג]). ב׳ להגדיל מעלת מרים עליה השלום שהגם שכל העדה היו לדיקים לא עמד זכותם להעמיד להם באר המים שהיה בזכות מרים (תענית ט׳.)[לד]). ג׳ על פי דבריהם ז״ל (ילקוט) שאמרו שישראל לא הלכו לגמול חסד עם מרים וכשנקהלו על משה ועל אהרן חשב אהרן שבאו לגמול חסד עם מרים והם לא באו אלא לריב עמם כאמור בדבריהם ז״ל, ומעתה יש מקום לחשוד בישראל שלא היו אז באותו מלב כשרים וזה לך האות שלא גמלו חסד עם הנביאה, לזה קדם והודיעך כי כל העדה לדיקים אשר בשם ישראל יתכנו, ועתה שלא גמלו חסד אמר הכתוב בסמוך ותמת שם מרים ותקבר שם, ואמרו בגמרא (מוע״ק כ״ח.) וזה לשונם ותמת וגו׳ סמוך למיתה קבורה עד כאן, ולעתה זה לא הרגישו לבא לגמול חסד, ובמשך זמן מועט עד שידעו קפץ עליהם רוגזו של למע, והוא מה שאמר הכתוב סמוך למאמר ותקבר שם ולא היה מים וגו׳[לה]):

**וישב** העם בקדש.[לו]) בא להודיענו שנתעכבו שם ימים רבים כאומרו (דברים א׳) ותשבו בקדש ימים רבים פירוש וישב לשון עכבה:

**ותמת** שם וגו׳. צריך לדעת טעם אומרו שם, ורז״ל דרשו (מוע״ק שם) שלא עכבוה,

### אור בהיר

לב) פ׳ מאחר שמיותר דרשו כל העדה עדה שלימה אבל לא בלירוף בני ישראל לומר שכל העדה נקראים בני ישראל. לג) שאם היו אפי׳ אחדים שבאמת המרו היה יכול להאמר שמעו נא המורים על אותם אחדים ולא היה ענגש. לד) אלא הלן לו בשעת מיתת מרים. לה) פי׳ הכתוב הסמיך ג׳ דברים כאחד שהיו ממש זה אחר זה ותקבר שם פתאום ומיד ולא היה מים ומיכף ויקהלו על משה, אבל אחר שנת רוגז הלמאון מפתם הספידוה כראוי. לו) מה משמיענו בזה וכי בכל החגיות אמר הכתוב וישב, ותירץ ע״פ

**ולא יבא לראות כבלע** (איכ' ד' כ') **ובמלאכת** (במ' ד' ל') **ולא יבא לצבא** (שם ח' כד') **ולא יבא לעבודה** (שם ד' ג') **ולא יבא לטמא** (שם ה' ב') **ולא יבא לטהר** (שם ה' ג') **ולא יבא לאכל** (שם ה' ד') **ולא יבא לשתות** (שם ה' ו') **ולא יבא לשכב** (שם ה' ז') **ולא יבא לשרות** (שם ה' ח') **ולא יבא לנסע** (שם ה' ט') **ולא יבא לבנות** (שם ה' יא') **ולא יבא לנטע** (שם ה' יב') **ולא יבא לחרוש** (שם ה' יג') **ולא יבא לקצר** (שם ה' יד') **ולא יבא לדרוש** (שם ה' טו') **ולא יבא לחרוש** (שם ה' יז') **ולא יבא לזרות** (שם ה' יח') **ולא יבא לבצר** (שם ה' יט') **ולא יבא לבכות** (שם ה' כ') **ולא יבא לנחם** (שם ה' כא') **ולא יבא לשמח** (שם ה' כב') **ולא יבא לשבת** (שם ה' כג') **ולא יבא לשמר** (שם ה' כד') **ולא יבא לרחק** (שם ה' כה') **ולא יבא לקרב** (שם ה' כו') **ולא יבא לכבד** (שם ה' כז') **ולא יבא לבזות** (שם ה' כח') **ולא יבא לאבל** (שם ה' כט') **ולא יבא לשרוף** (שם ה' ל') **ולא יבא לגלח** (שם ה' לא') **ולא יבא לנקות** (שם ה' לב') **ולא יבא לכבס** (שם ה' לג') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' לד') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' לה') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' לו') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' לז') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' לח') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' לט') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' מ') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' מא') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' מב') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' מג') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' מד') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' מה') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' מו') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' מז') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' מח') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' מט') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' נ') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' נא') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' נב') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' נג') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' נד') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' נה') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' נו') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' נז') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' נח') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' נט') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' ס') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' סא') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' סב') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' סג') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' סד') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' סה') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' סו') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' סז') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' סח') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' סט') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' ע') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' עא') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' עב') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' עג') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' עד') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' עה') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' עו') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' עז') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' עח') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' עט') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' פ') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' פא') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' פב') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' פג') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' פד') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' פה') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' פו') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' פז') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' פח') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' פט') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' צ') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' צא') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' צב') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' צג') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' צד') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' צה') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' צו') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' צז') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' צח') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' צט') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' ק') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קא') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קב') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קג') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קד') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קה') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קו') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קז') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קח') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קט') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קי') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קיא') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קיב') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קיג') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קיד') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קטו') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קטז') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קיז') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קיח') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קיט') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קכ') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קכא') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קכב') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קכג') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קכד') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קכה') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קכו') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קכז') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קכח') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קכט') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קל') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קלא') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קלב') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קלג') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קלד') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קלה') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קלו') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קלז') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קלח') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קלט') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קמ') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קמא') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קמב') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קמג') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קמד') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קמה') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קמו') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קמז') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קמח') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קמט') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קנ') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קנא') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קנב') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קנג') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קנד') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קנה') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קנו') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קנז') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קנח') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קנט') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קס') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קסא') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קסב') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קסג') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קסד') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קסה') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קסו') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קסז') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קסח') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קסט') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קע') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קעא') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קעב') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קעג') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קעד') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קעה') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קעו') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קעז') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קעח') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קעט') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קפ') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קפא') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קפב') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קפג') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קפד') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קפה') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קפו') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קפז') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קפח') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קפט') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קצ') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קצא') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קצב') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קצג') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קצד') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קצה') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קצו') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קצז') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קצח') **ולא יבא לבדוק** (שם ה' קצ

רע כל היום אמר רבי שמעון בן לקיש *יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו שנאמר *יצפה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו שנאמר "ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו תנא *רבי רבי ישמעאל אם פגע בך מגול זה משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח אם ברזל הוא מתפצע אם אבן הוא נימוח דכתיב "הוי כ צמא לכו למים ודכתיב "אבנים שחקו מים אם ברזל הוא מתפצע דכתיב "הלא כה דברי באש נאם ה' וכפטיש יפצץ סלע אי שנאמר בר נחמני אי יתנן יצר הרע מסיתו לאדם בעזה"ז ומעיד עליו לעולם הבא שנאמר "פפגן מנוקד עכור וארירתו יהיה מגן שבן באמכ"ח של ר' חייא קורין להחה מגן רב הונא רמי כתיב "כי רוח זונים התעה וכתיב "בקרבם בתוכה התעם ולבסוף בקרבם אמר רבא בתחלה קרא אדם הלך ולבסוף קרא אדם ולבסוף קרא איש שנאמר "ויבא הלך לאיש העשיר ויתצוד לקרת מצאנו ומבקרו לעשות לאדרת וכתיב ויקח את כבשת האיש הרש ועשה לאיש הבא אליו *אמר רבי יוחנן אבר קטן יש לו לאדם מרעיבו שבע משביעו רעב שנאמר "כמרעיתם וישבעו וגו' אמר רב חנא בר אחא מתרדים עליהן הקב"ה שבראם ואלו הן גלות כשדים ושמעאלים ויצר הרע גלות דכתיב "ועתה מה לי פה נאם ה' כי לקח עמי חנם וגו' כשדים ודכתיב "הן ארץ כשדים זה העם לא היה שמעאלים דכתיב "ישלו אהלים לשודדים ובטוחים למרגיז אל אשר הביא אלוה ביד יצר הרע ודכתיב "ואשר הרעתי *אמר רבי יוחנן אלמלא שלש מקראות הללו נתמוטטו דגלים של שנאיהן של ישראל דר' דכתיב ואשר הרעתי וחר דכתיב "הנה כרומר ביד היוצר כן אתם וגו' ואיזך "והסרתי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר רב פפא אמר אף מהאי נמי "ואת רוחי אתן בקרבכם וגו' "ויראני ה' ארבעה חרשים מאן נינהו ארבעה חרשים רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא משום בן רוד ומשום בן יוסף אליהו וכהן צדק מיכיב רב ששה א' הכי הינו דכתיב "ויאמר אלי אלה הקרנות אשר זו את יהודה הני *לשבור ארצו איש לא שפל לספיה דקרא ויבואו אלה לחרחיר אותם לידות את קרנות הגוים הנושאים קרן על ארץ יהודה לזרותה וגו' א"ל בהדי הנא באברהא למה לי "יהוה זה שלום אשר כי יבא כארצנו וכי יהדוך בארמנותינו והקמנו עליו שבעה רועים ושמנה נסכי אדם מאן נינהו שבעה רועים דוד באמצע ארון ואל שפל לספיה דקרא ויבואו אלה לחרחיר אותם לידות את קרנות הגוים הנושאים קרן על ארץ יהודה לזרותה וגו' ואל נינהו שמנה נסכי אדם ישי ושאול ושמואל עמסוצפניה *ומשיח ואליהו ארבעה סולמות כו' : תנא נובחה של מנורה חמשים אמה (כו') : ארבעה ילדים של פרד כהונה ובידיהם כרי שמן של מאה ועשרים לוג : איביעא להו מאה ועשרים לוג (ז) כולה או דלמא לכל חד וחד תא שמע ובידיהם כרי שמן של שלשים שלשים לוג שהם כולם מאה ועשרים לוג תנא והן משובחין היו יותר מכנה של מרתא בת ביתוס אמרו על *בנה של מרתא בת ביתוס שהיתה נוטל שתי ידיהן של שר הגדול שלקה באלף זוז ומהלך עקב בצד גדול ולא הניחו ארון הכהנים לעשות כן משום *ברב עם הודות מלך מאי משבורים אילימא משום יוקרא הני יקידי מפי אלא הוה כבש ומרובע ולא זקף הבא סלמה חקוף מובא : ולא היה חצר בירושלים : תנא

*) ביל הקרנות *) שאים כב סס) וכ"ה ב

אשה

(מלכים ד) לו הוחל וגו'. מתוכלה לזיק נמוד היה כלמרגיון בתלן (מהכתיב קף קס): כמן יתי מלגו של מתוכלה: לכולהו. לגרגנות הלוים דסוו שלגים לכל חד: והן משובחין. כדכר זה היו משובחים כמתם יתר מכנה של מרתא: בנה של מרתא בת ביתוס. כהן היה: עקב בצד גדול. סלוקן בכבש של מלכיתה ותקן טשלי מטלה לרוח: ולא הניחו אחיו הכהנים. לחולק מי מגרים אלא כמנין המתפרנס בקבר יומא (דף ס:) פר קרבן כ"ל מעוס כחוב עם הדרום מלך: אי משום יוקרא. כוכד הכתוב: הגון יקירי שפי. שפי יקירות כאלו כבדות מעלגים לוג: כבש ומרובע. הכבש היה מעפע בגיפות אורך קרוב לרבע אמות שיפוע לכל אמה גובה דשמים הגלשים אמה אורך לתפעה גובה:

*) (ומר מרגיל בכסם ו. דיה מסלן)



יש מהם אומרים. היינו מוסגמתא דתמרי' שמגמתן לתקן"ה על כך: אלו חסידים. כל מקיף אחר מקיף מעיקרו: שלא ביישה כו'. שלא עבבנו עבירה בלבדנו בגיים אם זקנתנו: אם אני כאן הבל באן. דומים היה לדמים שלא הנמלה בשנו על הקב"ה אם אני כאן כבל כמלן כל זמן שאתי מקן בגיים

(מסכת ס"ד ד"ה ס"ס)

(מסכת ס"ב)

(מסכת ס"ב)

(מסכת ס"ב